

**МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ПРАВОВІ ЗАСАДИ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”
(для магістрів)**

Київ 2017

Підготовлено професором кафедри комерційного та трудового права
О. М. Міхатуліною

Перезатверджено на засіданні кафедри господарського, трудового права
та цивільно-правових дисциплін (протокол № 1 від 31.08.17)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту права
(протокол № 8 від 31.08.17)

Міхатуліна О. М. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної
роботи студентів з дисципліни “Правові засади адміністративної діяльності”
(для магістрів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. — 67 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план
дисципліни «Правові засади адміністративної діяльності», зміст самостійної
роботи та завдання до них, а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Перехід України до ринкової економіки, докорінні зміни в державному регулюванні економічних відносин значно підвищили роль права в усіх сферах економіки країни. Це зумовило необхідність створення нової правової бази підприємницької діяльності. У законодавстві України останніми роками з'явилися нові правові інститути для регулювання ринкових відносин і управління ними.

Вивчення курсу “Правові засади адміністративної діяльності ” зумовлено потребою у висококваліфікованих керівниках і спеціалістах нової формації, здатних брати безпосередню участь у реалізації на різних рівнях суспільного виробництва економічних, політичних і правових реформ, поглибленні демократизації нашого суспільства, формуванні правової держави.

У межах навчального курсу розкривається зміст основних законодавчих актів, що регулюють господарську та підприємницьку діяльність, вивчаються юридичні питання, які виникають у сфері підприємництва та державного управління. При цьому до уваги береться необхідність підготовки фахівців, які могли б досить швидко адаптуватися до умов, пов'язаних зі зміною способів і змісту законодавчого регулювання реформ і методів підприємницької та управлінської діяльності.

Основною метою зазначеного курсу є вивчення студентами основних правових інститутів з питань правового регулювання управління підприємницькою діяльністю з урахуванням одержаних ними знань з правових дисциплін, що вивчалися раніше.

Згідно з програмою курсу студенти мають опанувати теоретичні питання, набути досвіду самостійної роботи із законодавчими та іншими науковими розробками з питань правового регулювання діяльності менеджера.

На семінарських заняттях контроль знань студентів здійснюється за допомогою усних відповідей на поставлені викладачем запитання.

Індивідуальна робота студентів передбачає самостійну позааудиторну роботу з подальшим використанням напрацьованого матеріалу під час семінарських занять, написання контрольних робіт і складання іспиту (заліку) відповідно до навчального плану.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Конституційні засади управління народним господарством
1	Конституційні засади управління народним господарством України
2	Основні засади державного управління
	Змістовий модуль II. Теоретико-правові засади регулювання підприємницької діяльності
3	Господарська комерційна діяльність. Правові засади підприємницької діяльності
4	Поняття державного регулювання підприємницької діяльності
5	Контроль у сфері здійснення підприємницької діяльності
6	Галузі та види господарської діяльності
7	Правове регулювання відносин власності
8	Правове регулювання ліцензування підприємницької діяльності
9	Правове регулювання патентування підприємницької діяльності
10	Антимонопольне регулювання підприємницької діяльності
11	Правове регулювання захисту прав споживачів
12	Правове регулювання відносин суб'єктів господарювання щодо стандартизації та сертифікації
13	Державне регулювання ринку цінних паперів
14	Правове регулювання інвестицій та інвестиційної діяльності
15	Правове регулювання приватизації державного майна
16	Комерційне посередництво (агентські відносини) у сфері господарювання
17	Правове регулювання перевезення вантажів
18	Капітальне будівництво
19	Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності
20	Правове регулювання іноземних інвестицій
21	Відповідальність та порядок захисту прав суб'єктів підприємництва
	Змістовий модуль III. Трудове право та трудові правовідносини
22	Поняття, предмет, метод і система трудового права
23	Джерела трудового права
24	Принципи трудового права
25	Трудові правовідносини та їх суб'єкти
26	Колективний договір і колективна угода
27	Забезпечення зайнятості та працевлаштування громадян
28	Трудовий договір. Контракт
29	Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність.
30	Матеріальна відповідальність сторін трудових правовідносин за заподіяну шкоду
31	Правове забезпечення охорони праці
32	Індивідуальні та колективні трудові спори
33	Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю
Разом годин: 108	

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Змістовий модуль I. Конституційні засади управління народним господарством

Тема 1. Конституційні засади управління народним господарством України

1. Конституційні засади управління народним господарством.
2. Державна влада, її органи та органи державного управління в Україні.
3. Реалізація прав громадян у державному управлінні.
4. Система державного контролю, формування та функціонування її.

Питання для самоконтролю

1. Органи державної влади України.
2. Правовий статус Кабінету Міністрів України.
3. Органи місцевого самоврядування в Україні.
4. Економічні права та свободи людини і громадянина, гарантії їх здійснення.
5. Правовий статус Президента України.
6. Правовий статус контрольно-ревізійної служби в Україні.

Тестові завдання

1. Визначте, які з наведених відносин охоплюються предметом адміністративного права:

- а) відносини між органами державної виконавчої влади і громадськими організаціями;
- б) відносини між органами виконавчої державної влади і органами місцевого самоврядування;
- в) трудові відносини;
- г) відносини по контролю діяльності прокурором області підлеглих прокурорів.

2. Наведіть, які з перерахованих заходів відносяться до адміністративних стягнень:

- а) попередження;
- б) адміністративне затримання;
- в) сплатне вилучення предмета;
- г) виправні роботи;

д) конфіскація предмета.

3. Вкажіть, які заходи впливу можуть застосовуватись до неповнолітніх у віці від 16 до

18

років:

- а) застереження;
- б) догана;
- в) зобов'язання публічно або в іншій формі просити вибачення у потерпілого;
- г) направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи.

4. Визначте, які з наведених ситуацій регулюються адміністративно-правовими нормами:

- а) вимога від громадянина, вступаючого до кооперативу, згоди на це адміністрації з основного місця роботи;
- б) за час перебування в медичному закладі на обстеженні за робітниками і службовцями, зобов'язаними проходити таке обстеження, зберігається середній заробіток з місця роботи;
- в) працівники міліції мають право доставляти в міліцію і затримувати до 3-х годин осіб, які скоїли адміністративне правопорушення;
- г) організація повинна відшкодувати шкоду, завдану її працівникам при виконанні ним своїх службових обов'язків.

Література [3; 10-12; 14; 81; 84; 100; 101]

Тема 2. Основні засади державного управління

1. Поняття "управління" та його особливості. Соціальне управління, його характерні риси та види. Суб'єкт і об'єкт управління.
2. Виконавча влада: механізм співвідношення з державним управлінням. Владно-організуючий характер державного управління.
3. Суб'єкти державного управління, основні риси їх діяльності (виконавча, розпорядча, юридично-владна, підзаконна).
4. Структура процесу державного управління – стадії управління.
5. Функції державного управління (прогнозування, планування, організація, керівництво, регулювання, контроль). Принципи державного управління.

Тестові завдання

1. Визначте, які з наведених правовідносин є адміністративно-правовими?

- а) позов з приводу аліментів;

- б) між РВВС і громадянином у зв'язку із заявою останнього про протиправну поведінку сусіда;
- в) між суддею і громадянином у зв'язку з оскарженням постанови у справі про дрібне хуліганство.

2. Голова місцевої державної адміністрації в межах повноважень видає:

- а) накази;
- б) рішення;
- в) розпорядження;
- г) постанови.

3. Відповідно до Закону України «Про державну службу» право на державну службу мають такі громадяни України:

- а) за віком не молодші 18 років;
- б) відповідають вимогам законодавства;
- в) отримали відповідну освіту і професійну підготовку;
- г) мають вищу освіту.

4. Дайте визначення предмета адміністративного права:

- а) це суспільні відносини, які виникають у зв'язку з реалізацією функцій державної виконавчої влади, змістом якої є управління суспільством;
- б) це суспільні відносини управлінського характеру, що формуються у сфері виконавчої влади, внутрішньо організаційній діяльності органів, а також у процесі здійснення органами місцевого самоврядування делегованих повноважень;
- в) це суспільні відносини, що складаються у процесі організації і діяльності виконавчої влади;
- г) це суспільні відносини управлінського характеру, що формуються у сфері державної влади і державного управління, внутрішньо організаційній діяльності органів, а також у процесі здійснення органами місцевого самоврядування делегованих повноважень.

5. Вкажіть формування, на які поширюється дія Закону України «Про об'єднання громадян»?

- а) комерційне товариство «Керамік»;
- б) молодіжно-оздоровче об'єднання «Атлант»;
- в) асоціація кінологів м. Києва;
- г) селищний комітет.

6. Визначте особливості, які характерні для державного управління:

- а) об'єктом такого управління виступають будь-які явища матеріального світу;

- б) це діяльність організуючого характеру на основі чинного законодавства;
- в) здійснюється всіма органами держави;
- г) ця діяльність втілює у собі зміст державної виконавчої влади;
- д) вона носить організаційно-владний характер.

Література [1; 3; 10; 81; 84; 101-103]

Змістовий модуль II. Теоретично-правові заходи регулювання підприємницької діяльності

Тема 3. Господарська комерційна діяльність. Правові засади підприємницької діяльності

1. Підприємництво як вид господарської діяльності. Нормативне регулювання підприємницької діяльності.
2. Принципи підприємницької діяльності.
3. Умови для розвитку підприємницької діяльності.
4. Діяльність іноземних підприємців в Україні.
5. Припинення підприємницької діяльності.

Тестові завдання

1. Визначте, які з названих видів діяльності заборонені в Україні для підприємців:

- а) виготовлення вибухових речовин;
- б) надання транспортних послуг;
- в) видобування корисних копалин;
- г) виготовлення м'ясних консервів;
- г) реалізація наркотиків;
- д) реалізація алкогольних виробів;
- е) реалізація тютюнових виробів?

2. Зазначте, які із запропонованих нижче чинників впливають на збільшення підприємницького доходу. Обґрунтуйте свою відповідь:

- а) збільшення податків;
- б) економія матеріалів;
- в) підвищення цін на сировину;
- г) зниження відсотка за кредит;
- г) зниження державних і місцевих податків;
- д) збільшення обсягів продажу виробленої продукції;

е) зниження цін на вироблену продукцію при стабільному попиті на неї.

3. Вкажіть, який із названих видів діяльності не дозволяється здійснювати в Україні підприємцям без ліцензії:

- а) виготовлення наркотиків;
- б) реалізація наркотиків;
- в) надання послуг з охорони приватної власності;
- г) виготовлення зброї;
- г) виготовлення вибухових речовин;
- д) перевезення пасажирів.

Практичні завдання

Задача 1

Державна податкова адміністрація м. Києва звернулась до ВАТ "Радіозавод "Маяк" з попередженням про притягнення ВАТ до відповідальності у зв'язку з порушенням вимог чинного законодавства. На думку податківців, порушення законодавства полягало в неодержанні ліцензії на послуги із перевезення працівниками цього підприємства з роботи додому автобусом, що був спеціально придбаний заводом з такою метою.

1. Чи вважається діяльність підприємства зі здійснення авто транспортних перевезень власних працівників господарською? Чи має це значення у ситуації, що розглядається?

2. Чи потрібен спеціальний дозвіл (ліцензія) на здійснення подібних автотранспортних перевезень?

3. Чи мав право податковий орган взагалі здійснювати перевірку наявності ліцензії?

Задача 2

Громадянин України Кот І. З. здійснює безпосередню самостійну, систематичну на власний ризик діяльність з надання посередницьких послуг з метою отримання прибутку.

1. Чи є Кот І. З. суб'єктом господарського права? Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

2. За яких умов фізична особа набуває статусу суб'єкта господарського права.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 4. Поняття державного регулювання підприємницької діяльності

1. Держава та органи місцевого самоврядування як учасники у сфері господарювання.

2. **Форми реалізації державною економічної політики.** Прогнозування та планування економічного і соціального розвитку. Сутність та основні риси державного регулювання підприємницької діяльності.
3. **Принципи державного регулювання підприємницької діяльності.** Державна підтримка суб'єктів господарювання (дотації, субвенції, відрахування).
4. **Функції та цілі державного регулювання підприємницької діяльності.** Державно-управлінські відносини та їх види. Співвідношення понять регулювання та управління. Суб'єкти та об'єкти державного регулювання підприємницької діяльності.
5. **Нормативне забезпечення державного регулювання підприємницької діяльності.** Загальна характеристика законодавства. Поняття та види законодавчих актів. Міжнародні договори та угоди та їх вплив на розвиток законодавства у сфері державного регулювання підприємницької діяльності.

Задача 1

При розгляді справи у господарському спорі, провадження у якій порушено ухвалою від 10 липня 2000 р., господарський суд застосував закон СРСР, що був прийнятий у вересні 1974 р.

1. Чи є правомірним застосування господарським судом зазначеного закону?
2. Які умови застосування на території України актів колишнього СРСР? Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

Задача 2

У нормативно-правовому акті, виданому Мінагропромом України, зазначалося, що він набуває чинності через вісім днів після його видання.

1. Яким нормативно-правовим актом регулюється порядок набуття чинності нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади?
2. Чи відповідає зазначений нормативно-правовий акт законодавству України? Дайте аргументовану відповідь.

Задача 3

Нормативно-правовий акт, що був виданий Міністерством фінансів України (м. Київ) було зареєстровано у Головному управлінні юстиції м. Києва.

1. Чи відповідає зазначена реєстрація чинному законодавству України?
2. Який порядок встановлено для державної реєстрації нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, органів господарського управління та контролю?

Задача 4

Реєструючий орган відмовив у скасуванні рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта міністерства, який був ним зареєстрований три роки тому, аргументуючи це тим, що ЦК України встановлює трирічний строк позовної давності.

1. Чи правомірна зазначена відмова?
2. Який строк (якщо він є) встановлений для скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади?

Література [1; 3; 11; 14; 84; 87; 95; 96]

Тема 5. Контроль у сфері здійснення підприємницької діяльності

1. Участь держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в господарській діяльності.
2. Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю.
3. Особливості управління господарською діяльністю в комунальному секторі економіки.
4. Відносини суб'єктів господарювання з органами місцевого самоврядування.

Практичні завдання

Особливості управління господарською діяльністю у державному секторі економіки.

Література [5; 6; 57; 79; 82; 89]

Тема 6. Галузі та види господарської діяльності

1. Загальні умови господарської діяльності, що визначають особливості регулювання господарських відносин, їх класифікація та види.
2. Галузі народного господарства та їх класифікація. Продукція виробничо-технічного призначення і виробу народного споживання.

Тестові завдання

1. **Визначте, які з названих видів діяльності заборонені в Україні для підприємців:**
 - а) виготовлення вибухових речовин;
 - б) надання транспортних послуг;
 - в) видобування корисних копалин;
 - г) виготовлення м'ясних консервів;

- г) реалізація наркотиків;
- д) реалізація алкогольних виробів;
- е) реалізація тютюнових виробів?

2. Визначте, які із запропонованих нижче чинників впливають на збільшення підприємницького доходу. Обґрунтуйте свою відповідь:

- а) збільшення податків;
- б) економія матеріалів;
- в) підвищення цін на сировину;
- г) зниження відсотка за кредит;
- г) зниження державних і місцевих податків;
- д) збільшення обсягів продажу виробленої продукції;
- е) зниження цін на вироблену продукцію при стабільному попиті на неї.

3. Вкажіть, який із названих видів діяльності не дозволяється здійснювати в Україні підприємцям без ліцензії:

- а) виготовлення наркотиків;
- б) реалізація наркотиків;
- в) надання послуг з охорони приватної власності;
- г) виготовлення зброї;
- г) виготовлення вибухових речовин;
- д) перевезення пасажирів.

Практичні завдання

Задача 1

Громадяни Зубов та Гринько домовилися про те, що Зубов (будівельник за фахом) у період літньої відпустки зробить ремонт у квартирі Грицько. На вимогу Гринько громадянами було укладено письмовий договір, який містив усі необхідні умови, в тому числі — строки, суму та порядок розрахунку. По закінченні робіт громадянин Зубов, отримавши зумовлену договором грошову винагороду в розмірі 3000 грн, сплатив певну суму прибуткового податку. Однак після розгляду декларації про сукупний річний дохід його було оштрафовано за те, що він займався підприємницькою діяльністю без державної реєстрації.

Чи можна вважати діяльність, що нею займався Зубов, підприємництвом? Обґрунтуйте свою відповідь,

Яку суму прибуткового податку мав сплатити Зубов?

2. Які органи розглядають справи, пов'язані з порушенням порядку зайняття підприємницькою діяльністю?

Задача 2

Державна податкова адміністрація м. Києва звернулася до ВАТ "Радіозавод "Маяк" з попередженням про притягнення ВАТ до відповідальності у зв'язку з порушенням вимог чинного законодавства. На думку податківців, порушення законодавства полягало в недержанні ліцензії на послуги із перевезення працівників цього підприємства з роботи додому автобусом, що був спеціально придбаний заводом з такою метою.

1. Чи вважається діяльність підприємства зі здійснення автотранспортних перевезень власних працівників господарською? Чи має це значення у ситуації, що розглядається?

2. Чи потрібен спеціальний дозвіл (ліцензія) на здійснення подібних автотранспортних перевезень?

3. Чи мав право податковий орган взагалі здійснювати перевірку наявності ліцензії?

Задача 3

Громадянин України Кот І. З. здійснює безпосередню самостійну, систематичну на власний ризик діяльність з надання посередницьких послуг з метою отримання прибутку.

1. Чи є Кот І. З. суб'єктом господарського права? Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

2. За яких умов фізична особа набуває статусу суб'єкта господарського права?

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 7. Правове регулювання відносин власності

1. Відносини власності у сфері економіки – загальні положення. Конституційне регулювання права власності в Україні та інших державах. Право власності в об'єктивному і суб'єктивному розумінні.

2. Підстави набуття та припинення права власності.

3. Особливі підстави виникнення права власності.

Задача 1

Державна установа внаслідок господарської діяльності отримала дохід. З грошових коштів, що становили дохід зазначеної установи, остання придбала легковий автомобіль для своїх потреб.

1. Чи правомірне придбання зазначеного автомобіля ?
2. Чи є державна установа власником переданого їй майна ?
3. Який правовий режим майна встановлений законодавством України для державних установ ?
4. Які правомочності державної установи щодо закріпленого за нею майна ?

Задача 2

Відкрите акціонерне товариство "Аква", керуючись Законом України "Про власність", викупило в акціонера Дроздова А. Д. сплачені ним акції за рахунок сум, що не перевищують статутний фонд, оскільки, на думку Голови правління ВАТ "Аква", все майно товариства є його власністю і воно володіє, користується і розпоряджається своїм майном на власний розсуд.

1. Чи вірну позицію займає Голова правління ВАТ "Аква"?
2. Чи містить чинне законодавство обмеження щодо можливості реалізації власником свого права власності? Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на законодавство України.

Задача 3

За рішенням Кабінету Міністрів України Державне підприємство з виготовлення військової зброї "Вимпел" було передане у комунальну власність. Генеральний прокурор України не погодився з цим рішенням і виніс протест.

1. Чи підлягає задоволенню протест Генерального прокурора ?
2. Чи містить чинне законодавство обмеження щодо передачі певних об'єктів з державної у комунальну власність ?
3. Якщо так, то які саме? Обґрунтуйте свою відповідь.

Література [1; 3; 11; 12; 32; 33; 100]

Тема 8. Правове регулювання ліцензування підприємницької діяльності

1. Поняття та загальні положення.
2. Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню. Умови та порядок одержання ліцензії.

Практичні завдання

- Поняття та мета ліцензування підприємницької діяльності.
- Процесуальний порядок одержання ліцензій.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 9. Правове регулювання патентування підприємницької діяльності

1. Патентування підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.
2. Види патентів.
3. Умови придбання та строки дії патентів.
4. Торговельна діяльність та діяльність з надання побутових послуг, які не потребують патентування.

Практичні завдання

- Організаційно-правові засади патентування підприємницької діяльності.
- Особливості здійснення господарської діяльності власниками спеціального торгового патенту.
- Торгівля товарами без придбання торгового патенту.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 10. Антимонопольне регулювання підприємницької діяльності

1. Державний контроль за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства. Антимонопольно-конкурентне регулювання: основні поняття та ознаки.
2. Правові основи сприяння розвитку конкуренції та запобігання монополізму у сфері підприємницької діяльності. Обмеження та регулювання діяльності монополій. Антимонопольний комітет України, його структура та компетенція.
3. Правові засади діяльності природних монополій. Відповідальність за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.
4. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію. Правила професійної етики в конкуренції.

Задача 1

Єдиний в Білозерському районі молокозавод встановив для постачальників молока ціни, в півтора рази нижчі, ніж в сусідніх районах та областях. Розташовані поблизу молокозаводу постачальники, не маючи можливості відвозити молоко на інші молокозаводи через значну відстань і відсутність у них відповідного транспорту, змушені були здавати молоко за цими цінами. Однак група фермерів, не погоджуючись з втратами від продажу молока за необґрунтовано низькими, як, на їхню думку, цінами, звернулася зі скаргою на дії Білозерського молокозаводу до Антимонопольного комітету України.

1. Чи є в діях молокозаводу ознаки господарського правопорушення?
2. Чи вірно обраний у цьому випадку антимонопольний орган?
3. За яких умов до молокозаводу можуть бути застосовані господарсько-правові санкції?

4. Які господарсько-правові санкції можуть застосовуватися до підприємців, що зловживають своїм домінуючим становищем на ринку певного товару?

Задача 2*

ВАТ "Вугілляресурси", яке займає монопольне становище на ринку постачання вугілля, при укладенні договору на постачання вугілля зобов'язувало споживачів своєї продукції поряд з вугіллям придбавати розроблений ним проект ефективного використання вугілля, що знаходило своє відображення у зазначеному договорі.

1. Чи правомірні дії ВАТ "Вугілляресурси"?
2. Якій правовій кваліфікації підлягають дії ВАТ "Вугілляресурси"?
3. Чи встановлена юридична відповідальність за дії, вчинювані цим ВАТ, якщо так, то яка саме?

Задача 3

Займаючи монопольне становище на ринку вікнопластику, ЗАТ "Майбутнє" скоротило обсяги виробництва своєї продукції з метою створення дефіциту та підвищення попиту на неї, і, як наслідок, підвищення ціни. Зазначене обмеження виробництва продукції не призвело до очікуваних наслідків.

Чи допустило ЗАТ "Майбутнє" зловживання монопольним становищем? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 4

ТОВ "Газдобування", яке займає монопольне становище, уклало угоду з ТОВ "Газозбутова організація", згідно з п. 4.4.5 якої у випадку, якщо будь-який споживач одночасно користується послугами Сторін за цією угодою, з нього стягується додаткова плата в розмірі 10 % від суми договору» яка у рівних частинах розподіляється між ТОВ "Газдобування" і ТОВ "Газозбутова організація".

1. Чи відповідає п. 4.4.5 зазначеної угоди вимогам законодавства України?
2. Чи допустили зазначені ТОВ порушення антимонопольного законодавства України? Аргументуйте свою відповідь, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

Задача 5

Місцева рада заборонила приватному підприємству "Метал" виробляти гачки для любительської риболовлі, мотивуючи це тим, що в місті вже є підприємство, яке предметно займається виробництвом такої продукції. "Метал" звернулося до Вас як до юриста з таким переліком питань:

1. Чи правомірне рішення місцевої райради?

2. Чи не порушені вимоги антимонопольного законодавства України?
3. Яким чином ПП "Метал " може захистити порушення своїх прав?

Задача 6

Приватне підприємство "Козак", придбавши у м. Мукачеве мінеральну воду "Джерело", виробником якої є ТОВ "Лікувальні води" та замінивши наклеєні на пляшках етикетки з надписом "Джерело – Лікувальні води" іншими етикетками з надписом "Карпати – ТОВ "Козак", реалізовувало цю продукцію в Луганській області.

Приписи якого нормативного акта порушило ТОВ "Козак" та які правові наслідки такого порушення? На поставлені питання дайте аргументовану відповідь.

Література [1; 3; 28; 29-33; 90; 100]

Тема 11. Правове регулювання захисту прав споживачів

1. Повноваження, права, обов'язки та відповідальність органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальних органів.
2. Правовий захист службових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальних органів.
3. Права споживачів на придбання товарів належної якості. Права споживачів на достовірну інформацію про товари та послуги і їх належну якість та безпеку.
4. Захист прав споживачів за договором купівлі-продажу.

Практичні завдання

Завдання 1. Складіть таблицю «Нормативно-правове забезпечення захисту прав споживачів».

Завдання 2. Напишіть реферат на тему:

- Аналіз законодавства України щодо захисту прав споживачів.
- Основні вимоги до торговельної мережі та торговельного обслуговування громадян.
- Основні санітарні вимоги до торговельного підприємства та його працівників.
- Конституційні засади захисту прав споживачів.

Завдання 3. Підготуйте письмові відповіді на наступні запитання з посиланням на відповідне законодавство:

- Якими нормативно-правовими актами регулюється порядок заняття торговельної діяльності?
- Які особливості продажу окремих продовольчих товарів?

- Які особливості продажу непродовольчих товарів?
- Які особливості продажу алкогольних напоїв та тютюнових виробів?
- Які вимоги законодавства щодо комісійної торгівлі непродовольчими товарами?
- Які особливості продажу товарів у кредит?
- Поясніть важливість норм законодавства щодо цін і ціноутворення.
- Якими нормативно-правовими актами регулюється захист прав споживачів?
- Які джерела правового регулювання захисту прав споживачів вам відомі?
- Якими міжнародно-правовими принципами захисту прав споживачів керується наша держава.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 12. Правове регулювання відносин суб'єктів господарювання щодо стандартизації та сертифікації

1. Відносини суб'єктів господарювання пов'язані з діяльністю у сфері стандартизації та застосуванням її результатів.
2. Організація стандартизації.
3. Стандарти та їх застосування.
4. Інформаційне забезпечення та право власності на стандарти, кодекси усталеної практики і технічні умови.
5. Правові та організаційні засади підтвердження відповідності.
6. Підтвердження відповідності в законодавчо регульованій сфері.
7. Підтвердження відповідності в законодавчо нерегульованій сфері.
8. Фінансування робіт зі стандартизації та діяльності з підтвердження відповідності.
9. Правові засади забезпечення якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини.
10. Вимоги щодо запобігання шкоді здоров'ю споживачів харчових продуктів і продовольчої сировини.
11. Державне регулювання якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини.
12. Права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання щодо забезпечення якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини.
13. Відповідальність за порушення вимог законодавства щодо стандартизації і сертифікації.
14. Вилучення з обігу або знищення харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів, що не відповідають встановленим вимогам.

15. Міжнародне співробітництво у сфері стандартизації та сертифікації.

Практичні завдання

Завдання 1. Складіть таблицю: «Види відповідальності суб'єктів господарювання у разі порушення вимог законодавства щодо стандартизації та сертифікації».

Завдання 2. Підготуйте письмові відповіді на наступні запитання з посиланням на відповідне законодавство:

1. Дайте визначення терміна “стандартизація”.
2. Які об'єкти стандартизації ви знаєте?
3. Які суб'єкти стандартизації вам відомі?
4. На яких принципах базується політика у сфері стандартизації?
5. Які ви знаєте види стандартів?
6. Проаналізуйте юридичний зміст поняття “власність на стандарти”.
7. Якими повноваженнями наділені органи виконавчої влади у сфері підтвердження відповідності?
8. Чим відрізняється підтвердження відповідності у законодавчо регульованій сфері від законодавчо неврегульованій сфері?
9. Звідки фінансуються роботи зі стандартизації та діяльності з підтвердження відповідності?
10. Якими нормативними актами регулюється діяльність щодо забезпечення якості та безпеки продуктів і продовольчої сировини?
11. У чому полягає необхідність державного регулювання забезпечення якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини?
12. Яка основана мета міжнародного співробітництва у сфері стандартизації та сертифікації?

Завдання 3. Напишіть реферат на тему: “Державні стандарти України”.

Завдання 4. Напишіть реферат на тему: “Види сертифікації та її мета”.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 13. Державне регулювання ринку цінних паперів

1. Законодавство України про фондову біржу. Реєстрація цінних паперів.
2. Контроль за діяльністю фондових бірж з боку Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку.
3. Правове положення, мета діяльності та повноваження Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

4. Особливості державного регулювання при створенні та припиненні фондової біржі.

Практичні завдання

Проблемні питання та перспективи розвитку фондового ринку в Україні.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 14. Правове регулювання інвестицій та інвестиційної діяльності

1. Форми та види інвестиційної діяльності. Суб'єкти, правового регулювання, їх права та обов'язки. Державно-правові гарантії захисту іноземних інвестицій. Гарантії у разі зміни законодавства. Гарантії щодо промислових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб. Гарантії в разі припинення інвестиційної діяльності.
2. Державні гарантії щодо охорони прав іноземних інвесторів та іноземних інвестицій. Гарантії переказу за кордон доходів, прибутків та інших коштів отриманих іноземним інвестором.
3. Особливості правового регулювання інвестування за межами України.

Питання для самоконтролю

- Державне регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки.
- Правові проблеми управління інвестиційною діяльністю.
- Поняття та види інвестиційних договорів.
- Особливості договору концесії як різновиду інвестиційних договорів.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 15. Правове регулювання приватизації державного майна

1. Державно-правове регулювання та принципи правового регулювання процесами приватизації.
2. Система прямого та опосередкованого контролю за здійсненням процесів приватизації.
3. Антимонопольні вимоги в процесі приватизації.
4. Поняття приватизації державного та комунального майна. Правове регулювання приватизації державного майна. Державна програма приватизації: призначення, зміст, порядок і форма затвердження.
5. Державні органи приватизації, їх правове становище. Порядок та механізм приватизації. Особливості приватизації в окремих сферах економіки.

6. Державне управління з приватизації державного майна. Корпоративне управління: поняття та правове закріплення. Особливості корпоративного управління частками державного майна.
7. Управління майном, що знаходиться у державній власності. Договір на управління державним майном. Порядок проведення конкурсу на визначення уповноваженої особи для виконання функцій управління. Відповідальність уповноваженої особи.

Задача 1

ВАТ "НДІ Продпроект" було відмовлено в купівлі об'єкта приватизації у вигляді цілісного майнового комплексу підприємства "Укрпродбуд" на тій підставі, що 25 % статутного фонду ВАТ належить державі.

Чи правомірна зазначена відмова?

Які особи не можуть бути покупцями об'єктів приватизації згідно з чинним законодавством України?

Задача 2

Комунальне підприємство "Мисливець" виявило ініціативу щодо приватизації майнового комплексу з виготовлення шкіряних виробів, однак йому було відмовлено на тій підставі, що підприємства з виробництва шкіряних виробів не підлягають приватизації.

Чи правомірна відмова у приватизації?

Які об'єкти, згідно із законодавством України, не можуть бути приватизовані?

Які особи не можуть бути покупцями об'єктів приватизації?

Задача 3

Районна рада прийняла рішення про приватизацію цілісного майнового комплексу державного підприємства "Деревопереробка", проте регіональним відділенням Фонду державного майна їй було відмовлено у приватизації зазначеного об'єкта.

1. Чи правомірна відмова регіонального відділення фонду держмайна України?
2. Хто може бути покупцями та продавцями об'єктів малої приватизації?
3. Чи встановлено законом перелік об'єктів малої приватизації?
4. Які обмеження встановлено законом стосовно осіб, які можуть бути покупцями об'єктів приватизації?

Задача 4

Після затвердження переліку об'єктів, що підлягають приватизації, регіональне відділення Фонду держмайна України через телеєфір зробило повідомлення про перелік об'єктів, що підлягають приватизації шляхом викупу, а також надіслало письмові пропозиції щодо приватизації потенційним покупцям.

Чи не порушило регіональне відділення Фонду держмайна України чинне законодавство?

Який порядок встановлено щодо продажу об'єктів малої приватизації шляхом викупу?

Задача 5

Під час продажу об'єкта малої приватизації на аукціоні ТОВ "Інвест" запропонувало найвищу ціну, а ЗАТ "Крок" – найкращі умови подальшої експлуатації об'єкта. Виходячи з того, що продукція, яку пропонувало випускати на приватизованому підприємстві ЗАТ "Крок" має надзвичайний попит та задовольняє суспільні потреби, рішенням конкурсної комісії переможцем було визначено ЗАТ "Крок".

1. Чи правомірне рішення конкурсної комісії?
2. Хто визначається переможцем за конкурсом, а хто за аукціоном?
3. Який порядок проведення конкурсу та аукціону?

Задача 6

Об'єктом приватизації було визначено цілісний майновий комплекс підприємства Міністерства оборони України з виготовлення трикотажних виробів.

1. Чи правомірне зазначене рішення?
2. Чи може бути об'єктом приватизації цілісний майновий комплекс підприємства Міністерства оборони України з виготовлення трикотажних виробів?
3. Що є об'єктом приватизації у зазначеному випадку? Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на положення чинного законодавства України.

Задача 7

Приватизація майна державного підприємства "Сніданок", яке є підприємством харчової промисловості та переробляє сільськогосподарську сировину, була здійснена шляхом перетворення його у ТОВ "Смачний сніданок". Однак, незважаючи на схожу назву, приватизоване підприємство змінило профільність і технологічну єдність виробництва.

Чи правомірні дії приватизованого підприємства?

Які способи приватизації майна в агропромисловому комплексі?

Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на положення чинного законодавства України

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 16. Комерційне посередництво (агентські відносини) у сфері господарювання

1. Нормативне регулювання агентської діяльності та агентських відносини.
2. Поняття комерційного посередництва.
3. Суб'єкти агентських відносин.

4. Підстави виникнення агентських відноси.
5. Відповідальність за порушення агентського договору.
6. Припинення агентського договору.

Теми рефератів

- Агентський договір.
- Комерційне посередництво: поняття та правове забезпечення.

Література [1; 3; 11-14; 100]

Тема 17. Правове регулювання перевезення вантажів

1. Перевезення вантажів як вид підприємницької діяльності.
2. Суб'єкти відносин перевезення вантажів.
3. Відносини, що виникають з перевезення вантажів.
4. Відповідальність перевізника за невиконання чи неналежне виконання умов договору. Прострочення доставки вантажу. Втрата, нестача, пошкодження вантажу.
5. Особливості вирішення спорів щодо перевезень.

Задача 1

9 листопада 1999 р. вантажовідправником "Х" зі станції Кагамликська Південної залізниці на адресу вантажоодержувача було відвантажено бензин А-76 вагою 97800 кг. На шляху перевезення цистерна, в яку було відвантажено бензин, з технічних причин була замінена на іншу (з іншим номером) з пломбами, що підтверджено актами загальної форми від 15 листопада 1999 р. При перевірці та видачі вантажу на станції Жуляни Південно-Західної залізниці за накладною встановлено нестачу бензину А-76 у кількості 14500 кг. При цьому номер пломби на цистерні не відповідав номеру, зазначеному в залізничній накладній, оскільки замість зазначеного фактично цистерна була опломбована за іншим номером. Недостачу бензину та невідповідність номеру пломби було затверджено комерційним актом від 20 листопада 1999 р.

Вантажоодержувач надіслав перевізнику претензію, в якій запропонував перерахувати суму недостачі за пальне. Перевізник претензію відхилив, посилаючись на ст. 111 Статуту залізниць, а також мотивуючи відмову тим, що вантаж прибув у справній цистерні та під неушкодженими пломбами. Вантажоодержувач звернувся до арбітражного суду з позовом про стягнення суми недостачі вантажу, посилаючись на наявність вини перевізника та обґрунтувавши свої вимоги статтями 113, 114 Статуту залізниць.

Хто несе відповідальність за збереження вантажу при транспортуванні.

Як вирішити цю справу?

Задача 2

Вугледобувною шахтою на адресу АТ "Вінницяоблпаливо" по залізничних накладних було відвантажено 60 т вугілля. При прийманні вагону на попутній станції Козятин-1 була виявлена технічна і комерційна несправність вагону, внаслідок чого він був затриманий для перевірки ваги вантажу. При перевірці маси вантажу встановлено недостачу вугілля на 3 т на суму 167 гривень, про що 17 серпня 1999 р. складено комерційний акт. Актом про технічний стан вагону від 16 серпня 1999 р. та комерційним актом від 17 серпня 1999 р., складеними на попутній станції, засвідчено, що висипання вантажу не було, отже, несправність вагону виникла не під час проходження вагону. Крім того, в акті про технічний стан вагону зазначено, що несправність вагону могла виникнути при завантаженні, яке здійснювалось засобами відправника вантажу.

Оскільки вантажоодержувач повністю оплатив поставлене вугілля відправнику, включаючи й вартість недержаного вугілля, він 17 лютого 2000 р. звернувся з претензією до ДТГО "Південно-Західна залізниця" та шахти з вимогою про виплату йому суми в розмірі 167 гривень. Шахтою претензійні вимоги були відхилені через те, що: 1) згідно із накладною при прийманні вантажу до перевезення його недостачі та несправності вагону виявлено не було; 2) закінчився термін звернення із претензією щодо недостачі вантажу. Перевізником ж претензія була задоволена частково в сумі 83 грн 50 коп. АТ звернулося до господарського суду із позовом до шахти та перевізника.

1. Як у цьому випадку обчислювати строк для звернення вантажоодержувача із претензією?
2. На кого покладається обов'язок визначення придатності рухомого складу для перевезення вантажу?
3. На кого з відповідачів має бути покладена відповідальність? Відповідь аргументуйте.

Задача 3

За залізничною накладною на адресу АТ "Дніпропаливо" шахтою було відвантажено 69 т вугілля. На проміжній станції "Павлоград" при прийманні вагону було помічено нерівномірне завантаження вагону вугіллям, заглиблення в середині вагону. При перевірці маси вантажу була виявлена недостача 2,5 т вугілля на суму 340 грн, про що було складено комерційний акт від 13 жовтня 1999 р. Крім того, в акті про технічний стан вагону зазначалося, що несправність вагону могла виникнути при завантаженні, яке здійснювалось засобами відправника.

Оскільки вантажоодержувач здійснив попередню оплату вугілля, в тому числі й недопоставленого, він звернувся з претензією до відправника та Придніпровської залізниці

з вимогою про сплату йому 340 грн, тобто вартості недопоставленого вугілля. Відправник відхилив претензійні вимоги вантажоодержувача, мотивуючи тим, що мали місце порушення терміну складання комерційного акта, оскільки: 1) вагон прибув на станцію призначення 11 жовтня 2000 р., а комерційний акт складено лише 13 жовтня 1999 р., що є порушенням ст. 129 Статуту залізниць; 2) термін доставки вантажу було перевищено на шість діб. Перевізник задовольнив претензійні вимоги наполовину. Не погоджуючись з цим, вантажоодержувач звернувся до господарського суду із позовом до відправника та залізниці про відшкодування збитків, що виникли у зв'язку з нестачею вугілля.

1. Хто несе відповідальність за збереження прийнятого для перевезення вантажу?
2. Як вирішити цю справу?

Задача 4

Дніпропетровським транспортним прокурором було заявлено позов в інтересах держави в особі Дніпропетровського державного підприємства з перевезення вантажів та пасажирів, що є структурним підрозділом Придніпровської залізниці, до підприємства "Аргон" про стягнення 200 грн збору за подачу та забирання вагону. Господарський суд у позові відмовив через те, що позивач не є стороною договору перевезення.

1. Визначте суб'єктний склад договору перевезення вантажів залізницею.
2. Дайте аргументовану оцінку рішенню суду.

Задача 5

Підприємство-вантажодержувач звернулося до господарського суду з позовом про стягнення з залізниці збитків від нестачі 20 ящиків консервів на загальну суму 1300 грн, що виникла при транспортуванні вантажу. При розгляді справи було встановлено, що представник станції призначення відмовився скласти комерційний акт про нестачу вантажу, про що комісія у складі посадових осіб вантажоодержувача 13 листопада 1999 р. склала акт, який було зареєстровано 20 листопада 1999 р. Того самого дня вантажоодержувач надіслав начальнику Управління Південно-Західної залізниці скаргу на відмову станції скласти комерційний акт з приводу нестачі вантажу. Господарський суд відмовив позивачу у задоволенні позовних вимог, зазначивши у рішенні, що позивач припустився порушення вимог параграфу 16 розділу 37 Правил перевезення вантажів, оскільки вантаж перевірявся 13 листопада 1999 р., а скаргу було подано лише 20 листопада 1999 р., через що приймальний акт від 13 листопада 1999 р. не може бути достатнім доказом вини перевізника в нестачі вантажу.

Дайте аргументовану оцінку рішенню суду.

Задача 6

Підприємство "Турбозавод" звернулося до господарського суду з позовом про стягнення з Південно-Західної залізниці штрафу за прострочення доставки вантажу. Як свідчать накладні, надані суду, вантажоодержувачем є морський порт. Через цю обставину господарський суд вирішив, що позов заявлений неналежним чином позивачем (вантажовідправником), що є порушенням статті 130 Статуту залізниць, а тому в задоволенні позовних вимог відмовив.

Визначте осіб, які мають право відповідно до Статуту залізниць бути позивачами та відповідачами у спорах, що виникають при перевезенні вантажів залізницею.

Як можна вирішити цю справу, якщо в накладній на перевезення вантажу одержувачем буде визначено і морський порт і підприємство як власник вантажу?

Задача 7

До автотранспортного підприємства за допомогою факсимільного зв'язку надійшла від фірми "Будмак" заявка на перевезення вантажу, в якій було зазначено найменування вантажу (цегла та керамічна плитка), його кількість, адресу навантаження і розвантаження та рід упаковки. Оскільки в означений час автотранспорт не було подано під навантаження, фірма "Будмак" звернулася до автотранспортного підприємства з претензією. У претензії повідомлялося, що внаслідок неподання автотранспорту для перевезення будматеріалів фірма зазнала збитків, оскільки було зірвано графік поставки цих будматеріалів контрагенту і через це фірма була змушена сплатити штраф. Претензія була залишена без відповіді, тож фірма звернулася до арбітражного суду з позовом про відшкодування збитків, завданих невиконанням перевізником своїх обов'язків. Відповідач проти позову заперечував. На його думку, він не зобов'язаний був здійснювати перевезення будматеріалів, оскільки між фірмою та автотранспортним підприємством не було укладено організаційного договору на перевезення вантажів, тому перевізник через обмеженість парку автомашин та наявність планових заявок від інших замовників не мав можливості виконати зазначене перевезення.

Яким нормативно-правовим актом регламентується укладення організаційного договору на автомобільному транспорті?

Дайте правову оцінку доводам позивача та відповідача.

Чи підлягає позов задоволенню?

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 18. Капітальне будівництво

1. Правове регулювання підрядних відносин у капітальному будівництві.

2. Загальні умови договорів підряду.
3. Договір підряду на капітальне будівництво.
4. Відповідальність за порушення договору підряду на капітальне будівництво.

Задача 1

Державне акціонерне товариство за рахунок виділених бюджетних коштів мало побудувати нові виробничі потужності. Вартість будівництва – понад 15 млн грн. Проектно-кошторисна документація була розроблена проектно-вишукувальним інститутом "Промбудпроект".

Який порядок укладення договорів підряду на будівництво об'єктів, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів?

Який тип підрядного будівельного договору може бути використаний у цьому випадку?

Назвіть істотні умови договору, що має укладатися у цьому випадку.

Задача 2

Комерційний банк "Інвестбанк" прийняв рішення про будівництво приміщень двох філій. Через відсутність у штаті банку фахівців з проектування та будівництва перед банком постала проблема вибору проектних та будівельних підрядників, розміщення замовлень на проектування та будівництво, оцінки виконаних підрядниками робіт тощо.

1. Яким чином банк може вирішити ці проблеми і забезпечити захист своїх інтересів на стадіях проектування та будівництва?
2. Який вид договору доцільно використати в цьому випадку?
3. Які умови договору забезпечать захист інтересів банку?

Задача 3

Які способи укладення договору підряду на капітальне будівництво доцільно застосувати у випадках будівництва об'єктів:

- а) державного замовлення орієнтовною кошторисною вартістю, що еквівалентна 300 тис. доларів США;
- б) що становлять державну таємницю;
- в) якщо замовлення не могло бути передбачене заздалегідь;
- г) будівництво яких здійснюється за рахунок власних коштів інвестора (замовника);
- д) будівництво яких здійснюється за рахунок змішаних коштів (коштів місцевого бюджету і приватних коштів)?

Задача 4

При укладенні договору підряду шляхом переговорів перед контрактною угодою

були передбачені підготовчі дії сторін (замовника – виробничого кооперативу "Імпільс" і підрядника – відкритого акціонерного товариства "Будівельник"), які мали передувати укладенню договору підряду на капітальне будівництво, в т. ч. страхування будівельних ризиків. Замовник здійснив страхування передбачених перед контрактною угодою ризиків на користь підрядника, а підрядник відмовився в зумовлений строк укласти основний договір, посилаючись на необхідність виконання термінового замовлення управління капітального будівництва місцевого виконкому щодо будівництва школи.

1. Дайте оцінку діям підрядника.
2. Чи можливе застосування до нього заходів відповідальності? Якщо так, то яких саме?

Задача 5

Холдингова компанія "Промбуд" із запізненням на шість місяців завершила роботи щодо будівництва консервного цеху на замовлення товариства з обмеженою відповідальністю "Урожай". Товариство забезпечило 10 листопада 2000 р. прийняття цеху в експлуатацію в установленому порядку, а через два місяці пред'явило до холдингової компанії позов про стягнення неустойки (пені) в розмірі, встановленому ст. 4 Закону України від 6 квітня 2000 р., а також відшкодування збитків, а саме: а) втрат, що пов'язані з псуванням сировини, заготовленої для завантаження цеху (50 тис. грн); б) сплачених штрафних санкцій за непоставку консервів по укладеним договорам з підприємствами торгівлі (76 тис. грн); в) не отриманого від виготовлення та реалізації продукції, що мала бути виготовлена цехом за 6 місяців (523 тис. грн). Холдингова компанія відмовилася задовольнити претензію, посилаючись на: 1) дію обставин непереборної сили, до яких вона віднесла страйк своїх робітників, що вимагали покращення умов праці та підвищення заробітної плати; 2) неможливість застосування передбачених зазначеним законом санкцій – неустойки та відшкодування неотриманого прибутку, оскільки цей нормативний акт набирає чинності з 1 січня 2001 р.; 3) ст. 356 Цивільного кодексу УРСР, яка передбачає можливість стягнення лише прямих збитків.

Розв'яжіть цей спір, беручи до уваги, що в договорі між цими сторонами йшлося про відповідальність за невиконання умов договору згідно з чинним законодавством.

Задача 6

Комунальне підприємство електротранспорту уклало з будівельним кооперативом договір підряду на реконструкцію ремонтного цеху за кошти, виділені з місцевого бюджету. Договором передбачалося забезпечення замовником безперервності фінансування робіт за договором. Однак через три місяці, починаючи з березня 2001 р., платежі були затримані на два місяці через несвоєчасність надходження відповідних коштів з місцевого бюджету.

1. Які санкції в цьому випадку може застосувати підрядчик до замовника?
2. Як має діяти замовник, щоб компенсувати застосування до нього цих санкцій?
3. Якими нормативними актами регулюються питання майнової відповідальності за порушення умов договору підряду на будівництво об'єктів?

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 19. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності

1. Принципи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
2. Міжнародно-правові документи, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність.
3. Уповноважені державні органи у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
4. Суб'єкти державного впливу, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.
5. Спеціальні вимоги щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності.
6. Особливості адміністративної відповідальності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.
7. Спеціальні правові режими у зовнішньоекономічній діяльності.
8. Правове регулювання вільних економічних зон, управління вільними економічними зонами, особливості правового регулювання господарської діяльності у вільних економічних зонах, порядок ліквідації вільних економічних зон. Особливості правового режиму здійснення інвестиційної діяльності у вільних економічних зонах.

Теми рефератів

1. Ліцензування та квотування як основні засоби забезпечення режиму зовнішньоекономічної діяльності.
2. Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні.
3. Митне регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.
4. Правовий режим вільних (спеціальних) економічних зон, порядок створення.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 15; 22; 100]

Тема 20. Правове регулювання іноземних інвестицій

1. Форми іноземних інвестицій. Правове регулювання діяльності підприємств з іноземними інвестиціями. Організаційно-правові форми підприємств з іноземними інвестиціями. Оподаткування підприємств з іноземними інвестиціями. Державна реєстрація підприємств з іноземними інвестиціями. Обкладення митом майна, що ввозиться в Україну, як внесок іноземного інвестора. Додаткові гарантії держави щодо

забезпечення та захисту прав іноземних інвесторів.

2. Правовий режим іноземного інвестування. Державна реєстрація іноземних інвестицій та договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора. Система та правовий статус органів державного управління інвестиційною діяльністю в Україні.

Теми рефератів

1. Поняття іноземних інвестицій та іноземного інвестора.
2. Державне регулювання іноземного інвестування.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 21. Відповідальність та порядок захисту прав суб'єктів підприємництва

1. Цілі застосування юридичної відповідальності. Принципи та підстави відповідальності.
2. Поняття та ознаки господарсько-правової відповідальності.
3. Класифікація господарсько-правових санкцій.
4. Види оперативно-господарських санкцій та господарсько-управлінських санкцій.
5. Адміністративні правопорушення при здійсненні підприємницької діяльності як підстава адміністративної відповідальності.
6. Господарсько-адміністративні штрафи як вид господарсько-правових санкцій: поняття, сфера застосування, форми, механізм реалізації.
7. Конфіскація як вид господарсько-правових санкцій: поняття, порядок застосування.
8. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені у сфері підприємницької діяльності. Загальна характеристика основних складів злочинів у сфері здійснення господарської діяльності.
9. Судовий захист прав підприємців.
10. Особливості захисту прав підприємців господарськими судами.
11. Передумови захисту прав та інтересів підприємців у господарському суді.
12. Досудовий порядок урегулювання господарських спорів. Підвідомчість господарських спорів і компетенція господарських судів щодо їх вирішення.
13. Забезпечення прав та інтересів підприємців органами нотаріату. Роль нотаріату в умовах формування ринкових відносин. Особливості нотаріального захисту прав та інтересів підприємців. Вчинення нотаріальних дій. Правила вчинення нотаріальних дій. Посвідчення угод. Прийняття в депозит грошових сум і цінних паперів. Вчинення виконавчих написів, протестів векселів тощо.

Задача 1

Через п'ять місяців після отримання вантажівок за договором лізингу сільськогосподарський виробничий кооператив (СВК) "Зоря" зажадав від лізингової компанії, яка відповідно до договору мала здійснювати технічне обслуговування автомашин, проведення профілактичного ремонту вантажівок, оскільки в одній із них мали місце перебої в роботі двигуна. Лізингова компанія відмовилася надавати такі послуги через несплату кооперативом, який посилався на фінансову скруту, лізингових платежів протягом останніх трьох місяців.

Які права та обов'язки сторін за договором лізингу?

Які правові наслідки наступають у разі порушення умов договору лізингу?

Чи правомірні вимоги СВК "Зоря"?

Чи може лізингова компанія застосувати до СВК "Зоря" господарсько-правові санкції і які саме?

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Змістовий модуль III. Трудове право та трудові правовідносини

Тема 22. Поняття, предмет, метод і система трудового права

1. Правове значення праці в сучасних ринкових умовах розвитку суспільства.
2. Поняття трудового права як галузі трудового права. Трудове право як складова системи права.
3. Сучасні відносини, що становлять предмет регулювання трудового права України.
4. Метод правового регулювання трудових відносин.
5. Функції трудового права.
6. Відмежування трудового права від суміжних галузей права: цивільного, цивільно-процесуального, адміністративного, соціального забезпечення та норм виправно-трудоного законодавства.
7. Система трудового права і її значення в регулюванні трудових відносин як самостійної галузі права. Система науки трудового права.
8. Основні тенденції розвитку та реформування трудового права у сучасній Україні.

Задача 1

Фірма «Орізон» уклала договір з будівельним кооперативом «Фасад» на будівництво складських приміщень. У складі будівельної бригади, крім членів кооперативу, працювали Марчук і Петренко, з якими кооператив «Фасад» уклав

трудоий договір на період будівництва складських приміщень. Які відносини є предметом трудового права?

Що виникають між фірмою «Орізон» і кооперативом «Фасад»?

Між членами будівельної бригади і фірмою «Орізон»?

Між кооперативом «Фасад» і його членами?

Між кооперативом «Фасад» і найманими працівниками Марчуком та Петренком?

Задача 2

Член колективного сільськогосподарського підприємства Олексієнко, який в період жнив працював по 10–12 годин на добу, став вимагати додаткової оплати праці за роботу в надурочний час та за роботу в святкові і неробочі дні, посиляючись на відповідні норми законодавства про працю.

Чи правомірні його вимоги? У даному випадку чи є трудові відносини предметом трудового права?

Задача 3

Голова фермерського господарства Ткаченко найняв на роботу ветлікаря і став вимагати, щоб той дотримувався режиму роботи, який встановлений для працюючих членів фермерського господарства.

Чи правомірні вимоги Ткаченка? Які відносини у сфері діяльності фермерського господарства у цьому випадку є предметом трудового права?

Задача 4

ТОВ «Крокус» уклало з художником Гордійчуком трудову угоду терміном на шість місяців. Згідно з цією угодою Гордійчук зобов'язався оформити вітрину магазину відповідно до наданих ескізів, за що ТОВ «Крокус» зобов'язалося виплатити йому винагороду в сумі 600 грн, виплачуючи частинами щомісячно по 100 грн. По закінченню роботи та остаточному розрахунку Гордійчук зажадав, щоб окрім зумовленої суми йому виплатили компенсацію за невикористану відпустку і надали оформлену належним чином трудову книжку.

Чи правомірні вимоги Гордійчука? Чи його відносини з ТОВ «Крокус» є предметом трудового права?

Література [3-5; 11; 14; 80; 83; 98; 101; 102]

Тема 23. Джерела трудового права

1. Поняття джерел трудового права, форми їх вираження. Класифікація джерел трудового

права.

2. Дія нормативних правових актів про працю у часі, просторі і за категоріями працівників.
3. Єдність і диференціація правового регулювання трудових відносин. Фактори диференціації. Загальне і спеціальне законодавство про працю.
4. Система джерел трудового права. Конституція України як основне джерело трудового права. Джерела міжнародного правового регулювання праці. Кодекс законів про працю України. Система законів, що регулюють соціально-трудова відносини. Підзаконні акти, що регулюють трудові відносини. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів у галузі праці. Нормативні акти Міністерства праці та соціальної політики України, компетенція інших міністерств і відомств щодо прийняття нормативних актів. Акти соціального партнерства. Загальне і спеціальне законодавство. Угоди, колективні договори. Інші локальні нормативно-правові акти.
5. Значення рішень Конституційного суду України та керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України для однакового застосування законодавства про працю.
6. Реформа трудового законодавства. Проект трудового кодексу України.

Тестові завдання

1. Визначте, чи є джерелами трудового права України міжнародні правові акти з питань застосування найманої праці:

- а) не є джерелами трудового права України, оскільки виступають джерелами міжнародного права;
- б) є джерелами трудового права України за будь-яких обставин;
- в) є джерелами трудового права України, якщо вони ратифіковані Україною, або Україна бере в них участь.

2. Вкажіть, якщо міжнародним договором або міжнародною угодою, в яких бере участь Україна, встановлені інші правила, ніж ті, що їх містить законодавство України, то які правила повинні застосовуватись:

- а) правила, що їх містить законодавство України;
- б) правила, що встановлені міжнародним договором або угодою, в яких бере участь Україна.

3. Назвіть, чи є джерелом трудового права України правила внутрішнього трудового розпорядку конкретного підприємства, установи, організації?

- а) так;
- б) ні.

4. Визначте, які із вказаних нормативних актів належать до джерел трудового права України:

- а) тільки ті, які складають систему законодавства про працю;
- б) будь який нормативний акт, який містить норми, спрямовані на регулювання трудових відносин;
- в) будь-який нормативний акт, який містить норми, спрямовані на регулювання відносин, пов'язаних із застосуванням найманої праці.

5. Назвіть, чи є джерелом трудового права України статут виробничого кооперативу:

- а) так;
- б) ні;
- в) є джерелом трудового права Україна лише в частині, що регулює працю членів кооперативу.

Література [1; 3; 6; 14; 45; 80; 83; 98; 101; 102]

Тема 24. Принципи трудового права України

- 1. Поняття і значення принципів трудового права України їх економічна і соціальна основа. Імплементация принципів міжнародного трудового права у трудове право України.
- 2. Формування і система основних принципів трудового права. Загальна характеристика основних (галузевих) принципів трудового права. Принципи, що визначають політику в галузі правового регулювання ринку праці та зайнятості. Принципи, що визначають застосування умов праці. Принципи, що визначають охорону трудових прав працівників.
- 3. Співвідношення принципів трудового права із суб'єктивними правами та обов'язками.

Тестові завдання

1. Значення принципів трудового права:

- а) сприяють правильному застосуванню юридичних норм на практиці;
- б) застосовуються у разі відсутності відповідної норми в законодавстві;
- в) забезпечують виконання норм трудового права.

2. Назвіть повний перелік із вказаних конституційних прав громадян, які водночас є основними принципами трудового права:

- а) право на страйк;
- б) право на відпочинок;
- в) право на підприємницьку діяльність;

- г) права, вказані в п. а); б);
- д) права, вказані в п. а); б); в).

3. Визначте, які із вказаних правових ідей, що виявляються у законодавстві про працю, є принципом трудового права:

- а) тільки ті, які прямо закріплені в конкретній правовій нормі;
- б) тільки ті, що витікають зі змісту правових норм;
- в) які закріплені в правовій нормі або виводяться із норм.

4. У чому полягає сутність принципу визначеності трудової функції?

- а) визначається вид та обсяг виконуваних робіт;
- б) визначається конкретна посада, професія, спеціальність, кваліфікація;
- в) визначається режим роботи, та розмір її оплати.

5. Нормами якого із названих нормативних актів закріплений принцип права на страйк:

- а) тільки Конституції України;
- б) тільки Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)»;
- в) Конституції України, а також Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)».

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 25. Трудові правовідносини та їх суб'єкти

1. Поняття індивідуальних трудових правовідносин. Суб'єкти трудових правовідносин.
2. Трудова правоздатність суб'єктів, наявність правової норми, здійснення юридичного факту, з яким закон пов'язує виникнення, зміну чи припинення трудових відносин.
3. Підстави виникнення трудових правовідносин; трудовий договір, контракт, вибори на посаду, направлення молодих спеціалістів і робітників після закінчення ними відповідних закладів.
4. Зміст трудових правовідносин.
5. Класифікація трудових правовідносин: а) індивідуальні трудові правовідносини; б) колективні трудові правовідносини.
6. Суб'єкти трудових правовідносин. Поняття та види суб'єктів трудового права.
7. Правовий статус суб'єкта трудового права. Суб'єктивні права та обов'язки, гарантії реалізації трудових прав і обов'язків, відповідальність суб'єктів трудового права.
8. Громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права. Правовий статус іноземців і осіб

без громадянства як суб'єктів трудового права.

9. Роботодавці (юридичні та фізичні особи) як суб'єкти трудового права. Власник підприємства, установи, організації України. Поняття роботодавця.
10. Підприємство, установа, організація як суб'єкт трудового права. Зміст трудової правосуб'єктності державного підприємства.
11. Спільні кооперативні, орендні, акціонерні підприємства, організації, підприємства з іноземними інвестиціями як суб'єкт трудового права.
12. Повноваження трудового колективу та їх класифікація. Організаційно-правові форми (механізми) реалізації повноважень і самоврядування трудового колективу. Правовий статус і повноваження колективу бригади у сфері праці. Органи трудового колективу (загальні збори, рада трудового колективу) та їх компетенція. Принципи діяльності трудового колективу.
13. Професійні спілки та інші уповноважені на представництво трудовим колективом органи як суб'єкти трудового права. Правові основи діяльності професійних спілок. Законодавство про права та гарантії діяльності професійних спілок. Поняття профспілок, їх завдання та функції.
14. Загальна характеристика правового статусу професійних спілок у сфері праці. Основні права професійних спілок у сфері праці та їх класифікація. Правовий статус органів професійних спілок. Захисна функція професійних спілок. Роль професійних спілок у виникненні, зміні та припиненні трудового договору. Права професійних спілок у захисті трудових прав працівників, встановленні умов праці, регулюванні заробітної плати і робочого часу, контролі і нагляді за додержанням законодавства про працю, колективного договору і угод.
15. Гарантії діяльності профспілок. Гарантії прав профспілок і виборних профспілкових працівників. Захист прав професійних спілок і відповідальність посадових осіб за їх порушення.
16. Інші суб'єкти трудового права. Служба зайнятості. Органи контролю нагляду та контролю. Органи з вирішення індивідуальних і колективних трудових спорів. Організації роботодавців та основні засади їхньої діяльності.

Тестові завдання

1. Визначте, які із вказаних правовідносин є трудовими і є предметом трудового права:

- а) ті, що виникають у зв'язку із залученням громадянина до праці;
- б) ті, що виникають унаслідок укладення трудового договору між працівником і роботодавцем;

в) ті, що виникають у процесі реалізації громадянином свого права на працю.

2. Вкажіть, чи всі суб'єкти трудового права одночасно є суб'єктами трудових правовідносин:

а) так;

б) ні.

3. Суб'єктом яких трудових правовідносин є профспілки:

а) тільки індивідуальних трудових відносин;

б) тільки колективних трудових відносин;

в) як індивідуальних, так і колективних трудових відносин.

4. Визначте, з якого моменту виникає трудова правоздатність у громадян-роботодавців:

а) з моменту виникнення цивільної правоздатності;

б) з досягненням 16 річного віку;

в) з досягненням 18 річного віку.

5. Основною умовою виникнення трудових правовідносин є:

а) трудова правоздатність учасників цих відносин;

б) волевиявлення учасників цих відносин;

в) наявність трудової норми.

6. Вкажіть, чи вважаються трудовими відносинами, що виникають між працівником і роботодавцем з приводу вирішення трудового спору:

а) так;

б) ні.

7. Визначте, чи існують трудові відносини між приватним підприємством і власником цього підприємства, який одночасно виконує функції директора?

а) так;

б) ні.

8. Основною підставою виникнення трудових правовідносин є:

а) факт укладання трудового договору;

б) укладення колективного договору;

в) видання наказу про прийняття на роботу.

9. Складовими елементами трудових правовідносин є:

а) суб'єктивні права і обов'язки учасників трудових правовідносин;

б) суб'єкт, об'єкт і зміст трудових правовідносин;

в) певний комплекс послідовно здійснюваних фактів.

10. Назвіть повний перелік учасників індивідуальних трудових правовідносин:

- а) профспілковий орган і власник або уповноважений ним орган;
- б) працівник і роботодавець;
- в) працівник, роботодавець і профспілковий орган.

11. Визначте, чи можуть існувати трудові правовідносини за відсутності відповідної норми права?

- а) так;
- б) трудові відносини виникають тільки за наявності відповідної норми права.

12. Назвіть, скільки сторін може бути учасниками трудових правовідносин:

- а) лише дві;
- б) не менше двох;
- в) будь-скільки.

13. Визначте, чи існують трудові правовідносини в період перебування працівника у щорічній відпустці?

- а) так;
- б) ні.

14. Визначте, чи є необхідним елементом трудових правовідносин підпорядкованість суб'єктів вимогам колективної організації праці?

- а) так;
- б) ні.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 26. Колективні договори та угоди

1. Поняття і сторони колективного договору, угоди, їх зміст та види. Сфера дії законодавства про колективні договори та угоди. Принципи розробки та укладення колективних договорів та угод. Соціально-правове значення колективного договору, угоди.
2. Поняття колективного договору. Сторони колективного договору. Порядок укладення колективного договору. Строк і порядок ведення переговорів, вирішення розбіжностей, що виникають під час їх ведення. Порядок розроблення, укладення та внесення змін і доповнень до колективного договору. Строк чинності колективного договору.
3. Зміст колективного договору. Види умов колективного договору: нормативні, зобов'язальні та ін. Структура колективного договору. Правове значення додатків до

колективного договору. Реалізація колективного договору та контроль за виконанням його умов. Внесення змін і доповнень до колективного договору.

4. Поняття, види та сторони соціально-партнерських угод. Порядок ведення переговорів щодо укладення та змін угод. Строки чинності угод. Структура і зміст угод. Контроль за виконанням угод.
5. Співвідношення трудового законодавства з положеннями колективного договору і угод. Вирішення спорів між сторонами колективного договору, угоди. Відповідальність за порушення законодавства про колективні договори та угоди.

Задача 1

На приватному підприємстві «Озон» немає колективного договору. На вимогу працівників укласти такий договір, директор підприємства заявив, що колективний договір не може бути укладений із-за відсутності на підприємстві профспілкової організації.

Чи правомірна заява директора підприємства? Хто може бути сторонами колективного договору? Чи передбачена відповідальність за ухилення від укладення трудового договору?

Задача 2

На новоствореному підприємстві робота щодо укладення колективного договору не була проведена своєчасно, у зв'язку з цим колективний договір не було укладено. Завідуючий відділом Рудам подав заяву про надання йому щорічної відпустки, при цьому він вимагав, щоб крім основної відпустки йому була надана додаткова, оскільки у нього ненормований робочий день. Але у відділі кадрів йому відмовили в наданні додаткової відпустки, посилаючись на відсутність документа, що визначає конкретну тривалість такої відпустки.

Дайте правову оцінку цій ситуації.

Задача 3

Директор авторемонтного підприємства і голова профспілкового комітету склали і підписали колективний договір, після чого наказом по підприємству було оголошено про набрання його чинності.

Чи правомірні дії директора і голови профкому автопідприємства? Який порядок укладення колективного договору?

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 27. Забезпечення зайнятості та працевлаштування громадян

1. Законодавство про зайнятість населення. Поняття зайнятості. Форми зайнятості. Основні принципи державної політики у сфері зайнятості і працевлаштування.

Державні гарантії права на вибір виду зайнятості в Україні.

2. Державна служба зайнятості, її структура, функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості.
3. Поняття працевлаштування. Правові форми працевлаштування. Поняття підходящої роботи. Особливості працевлаштування деяких категорій громадян: неповнолітніх, молоді, яка закінчила середню загальноосвітню школу, демобілізованих зі Збройних сил України, інвалідів тощо. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян.
4. Правові відносини органів працевлаштування з підприємствами, установами, організаціями. Права і обов'язки підприємств, установ, організацій у реалізації державної політики зайнятості населення. Правові відносини органів працевлаштування з громадянами. Права і обов'язки громадян, які звернулися з питаннями працевлаштування.
5. Організований набір працівників, переселення та інші форми сприяння у влаштуванні на роботу. Розподіл на роботу молодих робітників та спеціалістів після закінчення ними відповідних навчальних закладів. Організація оплачуваних громадських робіт.
6. Безробітні та їх правовий статус. Визначення безробітного. Порядок реєстрації громадян як безробітних. Види компенсації безробітним. Припинення виплати допомоги по безробіттю. Матеріальна допомога членам сім'ї безробітного.

Задача 1

Інвалід III групи Іванюк, якого було звільнено підприємством за скороченням штату, після звільнення не зміг самостійно працевлаштуватись і звернувся до служби зайнятості із заявою зареєструвати його як безробітного. Але йому було відмовлено.

Чи правомірно це? Які громадяни називаються безробітними?

Задача 2

Самійленко навчався у вищому навчальному закладі на денному відділенні на контрактній основі. Після закінчення навчального закладу він не зміг працевлаштуватись.

У який термін Самійленко повинен звернутися до служби зайнятості або допомогу у працевлаштуванні та які повинен пред'явити документи? За яких умов він набуде статусу безробітного? Чи буде надаватися йому допомога по безробіттю.

Задача 3

До служби зайнятості звернувся студент вищого навчального закладу денної форми навчання за сприянням у працевлаштуванні у вільний від навчання час. Але йому було

відмовлено, посилаючись на те, що він належить до зайнятого населення.

Чи правомірною така відмова? Чи має право такий студент набути статусу безробітного?

Задача 4

На державному підприємстві «Спецзв'язок» у зв'язку зі змінами в організації виробництва* праці підлягало звільненню п'ять працівників. Чотирьох із них за їхньою згодою було переведено на іншу роботу. Таким чином фактично було вивільнено одного працівника. Про факт вивільнення державна служба зайнятості повідомлена не була, у зв'язку з чим з підприємства було стягнуто штраф у розмірі річної заробітної плати п'яти працівників, які підлягали звільненню. Але директор підприємства з цим не погодився, вважаючи, що штраф повинен стягуватися в розмірі річної заробітної плати лише з одного працівника, якого фактично було звільнено.

До якого органу слід звертатись для вирішення цього спору і як цей спір має бути вирішений?

Задача 5

По закінченні 9 класів загальноосвітньої школи Якименко, якому виповнилося 15 років, отримавши згоду батьків на працевлаштування, звернувся до місцевого центру зайнятості із заявою про реєстрацію його як такого, що шукає роботу, та надати статус безробітного.

Яке рішення має прийняти центр зайнятості?

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 28. Трудовий договір. Контракт

1. Поняття та значення трудового договору. Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Умови трудового договору (контракту) та їх правове значення. Умови, які передбачені в законодавстві. Умови, що встановлюються за угодою сторін при укладенні трудового договору. Необхідні та додаткові (факультативні) умови. Поняття трудової функції і місця роботи. Відмінність трудового договору від контракту та суміжних цивільно-правових договорів, що пов'язані з працею.
2. Порядок укладення трудового договору (контракту). Юридичні гарантії при укладенні трудового договору (контракту). Форма трудового договору. Документи, що подаються при укладенні трудового договору (контракту). Реєстрація трудового договору між працівником і фізичною особою. Випробування при прийнятті на роботу. Обмеження щодо спільної роботи родичів на підприємстві, в установі, організації. Оформлення прийняття на роботу. Трудова книжка.
3. Гарантії при прийнятті на роботу неповнолітніх, вагітних жінок та жінок, які мають

дітей віком до 14 років і дітей інвалідів, інших категорій громадян. Судовий захист у разі необґрунтованої відмови у прийнятті її на роботу.

4. Види трудових договорів: за строком дії, змістом, порядком укладення. Особливості окремих видів трудових договорів. Строкові трудові договори. Види строкових трудових договорів. Контракт як різновид трудового договору. Зміст контракту. Трудові договори при суміщенні професій і посад. Трудовий договір про роботу за сумісництвом. Трудові договори, що укладаються при організованому наборі працівників. Трудові договори з іноземцями. Трудові договори, що укладаються з працівниками за конкурсом. Трудовий договір з надомниками. Інші види трудових договорів.
5. Правові питання підготовки кадрів на виробництві. Підвищення кваліфікації кадрів. Перепідготовка кадрів і навчання другим професіям.
6. Обов'язок власника (роботодавця) проінструктувати працівника і визначити йому робоче місце. Обов'язок працівника особисто виконувати доручену йому роботу. Заборона вимагати виконання роботи, не обумовленої трудовим договором.
7. Поняття переведення на іншу роботу і його відмінність від переміщення. Види переведень на іншу роботу. Переведення на іншу постійну роботу. Зміна істотних умов праці. Тимчасове переведення на іншу роботу, його види: в разі виробничої потреби, для заміни відсутнього працівника, в разі простою. Інші види переведень. Заборона переведення на некваліфіковані роботи.
8. Зміна істотних умов праці. Підстави і порядок зміни істотних умов праці.
9. Атестація працівників. Поняття, значення та порядок проведення атестації. Правові наслідки атестації.
10. Підстави припинення трудового договору. Класифікація підстав припинення трудового договору. Додаткові підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця з певними категоріями працівників за певних умов. Розірвання трудового договору на вимогу виборного профспілкового органу.
11. Переважне право на залишення на роботі при звільненні працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці. Гарантії забезпечення права на працю звільненим працівникам. Порядок звільнення працівників, надання їм пільг і компенсацій.
12. Згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи власника

або уповноваженого ним органу. Випадки, коли такої згоди не вимагається. Юридичне значення згоди профспілкового органу на звільнення працівників. Додаткові (крім ст. 41 КЗпП України) підстави припинення з ініціативи власника (роботодавця), що містяться в інших правових нормах (ст. 7 КЗпП).

13. Обмеження звільнення з ініціативи власника (роботодавця) деяких категорій працівників. Періоди, упродовж яких власник (роботодавець) не вправі розірвати трудовий договір з власної ініціативи. Вихідна допомога. Розмір і випадки її виплати.
14. Відсторонення від роботи і його відмінність від розірвання трудового договору. Порядок оскарження відсторонення від роботи.
15. Порядок оформлення звільнення і проведення розрахунку. Правові наслідки звільнення з роботи.
16. Правові наслідки незаконного звільнення працівників.

Задача 1

Денисенко був прийнятий на роботу в конструкторське бюро інженером-конструктором з випробувальним строком один місяць. За два дні до закінчення цього строку його попередили у відділі кадрів, що випробувальний строк йому продовжили ще на місяць, а через тиждень він був звільнений, як такий, що не витримав випробування. Денисенко звернувся з позовом до суду про поновлення на роботі.

Яке рішення має винести суд?

Задача 2

Іванова було прийнято в автогосподарство водієм і за ним була закріплена легкова автомашина. Але згодом наказом по автогосподарству Іванова було переведено для роботи на автобусі. При цьому режим роботи та заробітна плата залишилися без зміни. Та Іванов відмовився працювати на автобусі, за що був притягнутий до дисциплінарної відповідальності, після чого він звернувся до комісії по трудовим спорам.

Яке рішення повинна винести КТС?

Задача 3

Директором ТОВ «Орізон» Власенко відмовив у прийнятті на роботу на посаду касира громадянці Шовковій, оскільки її сестра на цьому ж підприємстві працює головним бухгалтером.

Чи правомірні дії директора ТОВ «Орізон»?

Задача 4

Слюсар пивзаводу Майстренко вчинив дрібне розкрадання 3-х пляшок пива і був

затриманий працівником охорони. На підставі пояснення Майстренка та доповідної записки начальника охорони директор заводу видав наказ про звільнення Майстренка за п. 8 ст. 40 КЗпП України без звернення до профспілкового комітету за згодою на звільнення.

Чи правильно звільнений Майстренко?

Задача 5

Магазин «Продтовари» перейшов у приватну власність. Новим власником магазину було звільнено трьох працівників, які, на його думку, неналежним чином обслуговували покупців, і на їх місце було прийнято інших продавців.

Чи правомірні дії нового власника магазину?

Задача 6

Слюсар-сантехнік ЖЕКу Соколов, перебуваючи в нетверезому стані, на танцювальному майданчику вчинив хуліганські дії, за що був засуджений за ст. 296 КК України до умовної міри покарання. За наказом начальника ЖЕКу Соколова було звільнено з роботи за п. 7 ст. 36 КЗпП України. Соколов звернувся до суду з позовом про поновлення на роботі.

Яке рішення має винести суд?

Задача 7

30 вересня начальника інструментального цеху Шевчука було попереджено, що з 1 грудня у зв'язку із змінами в організації виробництва його посада буде називатись «завідувач майстернею», а посадовий оклад буде зменшено на 10 %. З цим Шевчук не погодився і цього ж дня подав заяву про звільнення, у зв'язку з чим він був звільнений 14 жовтня відповідно до ст. 38 КЗпП України. Але Шевчук не погодився з таким формулюванням підстав звільнення і вимагав, щоб його звільнили за п. 6 ст. 36 та виплатили вихідну допомогу.

Чи правомірні вимоги Шевчука?

Задача 8

Водій автотранспортного підприємства Цимбал був затриманий працівником ДАІ у вільний від роботи час за керування власним автомобілем у нетверезому стані, за що був позбавлений права керування транспортними засобами строком на 1 рік.

Чи є цей факт підставою для розірвання Цимбалом трудового договору? Якщо так, то за яких умов?

Задача 9

Гринчук працював за сумісництвом електромонтером на базі «Смерека». За наказом директора турбази він був звільнений без попередження і без звернення до профкому про

дозвіл на звільнення у зв'язку з прийняттям на цю посаду працівника, який не є сумісником.

Чи правомірно був звільнений Гринчук?

Задача 10

Молодий спеціаліст Нестерчук – випускник Національного аграрного університету – отримав направлення на роботу до Броварської птахофабрики. Згідно з укладеним трудовим договором роботодавець зобов'язувався протягом шести місяців забезпечити сім'ю Нестерчука житлом. Однак навіть через рік роботи Нестерчука житла його сім'ї надано не було. Крім того, за останні два місяці йому не виплачувалась зарплата. У зв'язку з цим Нестерчук подав заяву про звільнення за власним бажанням. Але директор птахофабрики відмовив йому звільненні, заявивши, що Нестерчук, як молодий спеціаліст, зобов'язаний відпрацювати не менше трьох років.

Чи правомірна така відмова?

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

Тема 29. Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність

1. Правове регулювання трудової дисципліни. Поняття трудової дисципліни. Правові методи забезпечення трудової дисципліни: створення необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи; метод переконання (виховання); метод заохочення; метод примусу; метод свідомого ставлення до праці.
2. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Поняття внутрішнього трудового розпорядку. Система нормативних актів, що регулюють порядок здійснення трудової діяльності. Види правил внутрішнього трудового розпорядку: типові, галузеві, локальні. Правові наслідки відсутності в організації правил внутрішнього трудового розпорядку. Структура та зміст правил внутрішнього трудового розпорядку. Статути та положення про дисципліну.
3. Основні трудові обов'язки сторін трудового договору. Основні трудові обов'язки працівників. Основні обов'язки роботодавця.
4. Поняття заохочення за успіхи в роботі. Підстави заохочення. Соціально-правове значення заохочень у забезпеченні трудової дисципліни. Види заохочень: за способом впливу на працівників, за оформленням і закріпленням у правових актах, за сферою дії, за органами застосування заохочень.
5. Порядок застосування заохочень за успіхи в роботі. Переваги і пільги для працівників, які успішно і сумлінно виконують трудові обов'язки.
6. Заохочення за особливі трудові заслуги. Державні нагороди.

7. Поняття та види дисциплінарної відповідальності працівників. Загальна дисциплінарна відповідальність. Спеціальна дисциплінарна відповідальність. Нормативно-правові акти щодо спеціальної дисциплінарної відповідальності. Статути та положення про дисципліну. Критерії розмежування загальної та спеціальної дисциплінарної відповідальності: за колом осіб, за заходами дисциплінарного стягнення, за колом осіб та органів, наділених правом накладати дисциплінарні стягнення.
8. Підстави дисциплінарної відповідальності. Елементи дисциплінарного проступку. Суб'єкт дисциплінарного проступку. Суб'єктивна сторона. Об'єкт дисциплінарного проступку. Об'єктивна сторона.
9. Основні ознаки дисциплінарної відповідальності працівників. Законність. Обґрунтованість та справедливість: індивідуалізація видів дисциплінарного стягнення; обмеження строку дії дисциплінарного стягнення. Правові гарантії притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності.
10. Стадії накладення дисциплінарного стягнення. Виявлення дисциплінарного проступку. Застосування дисциплінарного стягнення. Виконання дисциплінарного стягнення.
11. Дисциплінарні стягнення та їх види. Види дисциплінарних стягнень, що застосовуються до окремих категорій працівників.
12. Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Органи, правомочні застосовувати дисциплінарні стягнення. Строк для застосування дисциплінарного стягнення. Дисциплінарні звільнення. Оскарження та зняття дисциплінарного стягнення.
13. Гарантії для працівників, обраних до профспілкових органів, у разі їх притягнення до дисциплінарної відповідальності.
14. Інші заходи правового впливу, що застосовуються до порушників трудової дисципліни. Застосування заходів громадського впливу до порушників трудової дисципліни. Повноваження трудових колективів, профспілкових комітетів у забезпеченні трудової дисципліни.

Задача 1

Правилами внутрішнього трудового розпорядку приватного підприємства «Океан», розробленими і затвердженими одноособово директором підприємства, передбачалось застосування таких дисциплінарних стягнень, як зауваження, попередження про невідповідність займаній посаді, звільнення.

Дайте правову оцінку цим правилам. Яким є порядок затвердження правил

внутрішнього трудового розпорядку?

Задача 2

Директор топографії наказом від 8 червня звільнив з роботи друкаря Протасова за відмову від поїздки для приймання друкарської машинки, що мало місце 10 травня. За рішенням суду, куди звернувся Протасов, він був поновлений на роботі. 20 червня директор видав наказ про поновлення Протасова на роботі й одночасно цим наказом оголосив йому догану.

Чи правомірно оголошена догана?

Задача 3

Токар Рижов, у якого робочий день розпочинається о 9 годині, прибув на прохідну заводу о 8.50. Але у зв'язку з тим, що у нього не було перепустки, вахтер не пропускав його на територію заводу. І тільки після встановлення його особи та оформлення разової перепустки, Рижов о 10 годині дістався свого робочого місця. Згідно з доповідною запискою начальника цеху наказом директора підприємства Рижову оголошено догану за запізнення на роботу. Рижов звернувся до комісії по трудовим спорам із заявою про скасування цього наказу.

Яке рішення має прийняти КТС?

Задача 4

Перевіркою контрольно-ревізійного управління фінансово-господарської діяльності підприємства за дворічний період було встановлено десять фактів порушення фінансової дисципліни головним бухгалтером підприємства. На підставі акта КРУ головного бухгалтера було звільнено за систематичне невиконання покладених на нього трудових обов'язків.

Чи правомірно було застосоване дисциплінарне стягнення?

Задача 5

15 січня бухгалтером Сорокіною через недбалість було неправильно оформлено накладну на видачу матеріальних цінностей. Унаслідок цього підприємству завдано матеріальної шкоди на суму 50 грн. Цей факт було виявлено під час аудиторської перевірки 30 липня цього ж року, а згодом – 5 серпня цього ж року наказом директора підприємства Сорокіній було оголошено догану.

Чи правомірно застосоване це стягнення?

Задача 6

Слюсар Романов 20 березня самовільно залишив роботу. Директору підприємства про це стало відомо з доповідної записки начальника цеху 25 березня. З 1 квітня по 25 червня

Романов перебував на лікарняному. 30 травня директором підприємства був виданий наказ про накладення на Романова дисциплінарного стягнення.

Чи правомірно було накладене дисциплінарне стягнення?

Література [1-6; 42; 44; 67; 78; 92; 93; 98]

Тема 30. Матеріальна відповідальність сторін трудових правовідносин за заподіяну шкоду

1. Поняття матеріальної відповідальності сторін трудового договору за заподіяну шкоду. Поняття та особливості матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну роботодавцю. Мета і значення матеріальної відповідальності сторін трудового договору.
2. Відмінність матеріальної відповідальності працівників від майнової відповідальності, передбаченої нормами цивільного права: за суб'єктом заподіяння шкоди, підставами та умовами матеріальної відповідальності, межею матеріальної відповідальності, розміром. Порядок покриття шкоди.
3. Загальні підстави й умови матеріальної відповідальності працівників. Підстави матеріальної відповідальності працівників. Трудове майнове правопорушення: порушення працівником трудових обов'язків; наявність заподіяної працівником прямої дійсної шкоди майну роботодавця. Умови матеріальної відповідальності працівників: протиправні дії (бездіяльність) працівників; причинний зв'язок між протиправними діями (бездіяльністю) працівників та їх наслідком у вигляді шкоди, що настала; вина працівника, що заподіяв шкоду зумисне або через необережність.
4. Види матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації.
5. Обмежена матеріальна відповідальність працівників та її розмір. Випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників. Повна матеріальна відповідальність працівників. Випадки повної матеріальної відповідальності. Матеріальна відповідальність у випадках, коли фактичний розмір шкоди перевищує її номінальний розмір.
6. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність працівників та підстави їх запровадження. Перелік робіт, у разі виконання яких може запроваджуватися індивідуальна та колективна (бригадна) матеріальна відповідальність працівників. Порядок впровадження колективної (бригадної) матеріальної відповідальності працівників. Письмові договори про повну матеріальну відповідальність працівників.

7. Визначення розміру шкоди. Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником: добровільно, за розпорядженням роботодавця, у судовому порядку. Строк звернення до суду в питаннях стягнення з працівника заподіяної ним матеріальної шкоди. День виявлення шкоди. Обставини, які підлягають урахуванню при визначенні розміру відшкодування. Докази майнового стану працівника. Обов'язок доведення наявності умов для покладення матеріальної відповідальності на працівника.
8. Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, що заподіяна працівникові. Умови настання такої відповідальності. Випадки матеріальної відповідальності. Порушення роботодавцем прав працівника на працю, на здорові й безпечні умови праці та інших прав працівників. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди працівникові.
9. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Відшкодування шкоди, що заподіяна здоров'ю застрахованого. Страхові виплати.
10. Визначення розміру шкоди. Порядок покриття шкоди.

Задача 1

Токар Петренко під час оброблення деталі через недбалість пошкодив верстат. Відповідно, за наказом директора підприємства йому було оголошено догану, а бухгалтерія здійснила утримання з його заробітної плати в розмірі повної вартості ремонту верстата, що перевищує середній заробіток Петренка. Петренко, вважаючи незаконним два види стягнень за один і той самий проступок, звернувся до комісії по трудовим спорам.

Яке рішення має винести КТС?

Задача 2

Згідно з наказом директора державного підприємства «Спецзв'язок» відповідальною особою за збереження матеріальних цінностей в приміщенні бухгалтерії була призначена головний бухгалтер Павленко. У зв'язку з тим, що протягом вихідних днів з приміщення бухгалтерії за невідомих обставин зник персональний комп'ютер вартістю 1500 грн, директор підприємства звернувся з позовною заявою до суду про стягнення з головного бухгалтера повної вартості комп'ютера.

Яке рішення має винести суд?

Задача 3

Унаслідок неналежного виконання охоронником Пилипенком своїх функціональних обов'язків по охороні об'єкта, з приміщення складу приватного підприємства невідомим

було викрадено матеріальних цінностей на суму 300 грн.

Чи може Пилипенко бути притягнутим до матеріальної відповідальності?

За яких умов він відшкодуватиме шкоду в повному обсязі?

Задача 4

У посадовій інструкції інспектора охорони приватного охоронного підприємства «Ельга» передбачені такі види матеріальної відповідальності інспектора охорони, як штраф:

- у розмірі 50 % від місячної тарифної ставки в разі відмови клієнта від послуг у зв'язку з неналежним виконанням інспектором охорони своїх обов'язків;
- у розмірі 20 % від місячної тарифної ставки у разі допущення на охоронюваний об'єкт сторонніх осіб; у розмірі 10 % від місячної тарифної ставки у разі надходження до керівництва підприємства з боку клієнта претензій про неналежне виконання інспектором функціональних обов'язків.

Дайте правову оцінку вказаних підстав притягнення інспектора охорони до матеріальної відповідальності.

За яких умов працівник може бути притягнутий до матеріальної відповідальності?

Література [1-6; 42; 44; 67; 77; 101; 102]

Тема 31. Правове забезпечення охорони праці

1. Поняття охорони праці та її значення. Законодавство України про охорону праці та сфера його дії. Державна політика у сфері охорони праці. Право працівника на охорону праці. Гарантії прав на охорону праці при укладенні трудового договору та під час роботи.
2. Забезпечення працівників спецодягом, іншими засобами і індивідуального захисту та мийними і знешкоджувальними засобами.
3. Спеціальні правила охорони праці на важких, шкідливих і небезпечних роботах. Право працівників на пільги і компенсації за важкі та небезпечні умови праці.
4. Організація охорони праці на виробництві. Правила та інструкції з охорони праці та виробничої санітарії. Повноваження власника (роботодавця) у сфері охорони праці. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.
5. Служба охорони праці на підприємстві та її правовий статус. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій. Навчання з питань охорони праці. Фінансування охорони праці. Регулювання охорони праці в колективному договорі.
6. Додержання вимог щодо охорони праці під час проектування будівництва

(виготовлення) та реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва.

7. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Перелік обставин, за яких настає страховий випадок державного соціального страхування громадян. Поняття нещасного випадку та професійного захворювання.
8. Інформація роботодавця про стан охорони праці на виробництві. Добровільні об'єднання громадян, працівників і спеціалістів з охорони праці. Економічне стимулювання охорони праці.
9. Державне управління охороною праці. Компетенція Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств, Ради міністрів АРК Криму, місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування в галузі охорони праці.
10. Державний нагляд і громадський контроль за охороною праці. Права і відповідальність посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.
11. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці.
12. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.

Тестові завдання

1. Визначте, хто із вказаних працівників при прийнятті на роботу проходить перевірку знань з охорони праці:

- а) керівники підприємств, установ, організацій;
- б) керівники та спеціалісти служб охорони праці;
- в) керівники і спеціалісти відділів експлуатації і капітального будівництва;
- г) працівники, вказані в п. а) і б);
- д) працівники, вказані в п. а), б), в).

2. Вкажіть, з якими із вказаних категорій працівників проводиться вступний інструктаж з питань охорони праці:

- а) з усіма працівниками, які приймаються на постійну чи тимчасову роботу;
- б) з учнями і студентами, які прибули на підприємство для проведення виробничої практики;
- в) з працівниками, які переходять на нове робоче місце (в інший цех, на інше виробництво);
- г) з працівниками, указаними в п а) і б);
- д) з працівниками, вказаними в п. а), б) і в).

3. Вкажіть, за якою формою складається акт за результатами розслідування нещасного випадку на виробництві:

- а) Н-1;
- б) Н-5;
- в) НТ.

4. Назвіть, до якого локального нормативного акта включається план заходів щодо охорони праці:

- а) до правил внутрішнього трудового розпорядку;
- б) до колективного договору;
- в) видається окремим документом і затверджується керівником підприємства.

5. Визначте, чи вважається порушенням трудової дисципліни невиконання працівником вимог нормативних актів про охорону праці:

- а) так;
- б) ні.

6. Обов'язок забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці на підприємстві покладається на:

- а) орган державного нагляду за охороною праці;
- б) профспілковий орган;
- в) роботодавця.

7. Вкажіть, чи має право працівник відмовитися від роботи в умовах, що відповідають законодавству про охорону праці:

- а) так;
- б) ні.

8. Вкажіть, хто схвалює комплексні плани поліпшення умов охорони праці та санітарно-оздоровчих заходів на підприємстві та контролює виконання цих планів:

- а) керівник підприємства;
- б) трудовий колектив підприємства;
- в) орган державного нагляду за охороною праці.

9. Визначте, хто проводить первинний інструктаж з питань охорони праці на робочому місці:

- а) керівник підприємства;
- б) фахівець служби охорони праці підприємства;
- в) безпосередньо керівник робіт.

10. Новоприйняті працівники можуть бути допущені до самостійної роботи за умови:

- а) після вступного інструктажу з питань охорони праці;
- б) після вступного і первинного інструктажів;
- в) після вступного і первинного інструктажів та проходження стажування (дублювання).

11. Визначте, чи підлягають реєстрації в Міністерстві юстиції державні нормативні акти про охорону праці (ДНАОП):

- а) підлягають реєстрації, як і всі нормативні акти міністерств та відомств;
- б) не підлягають.

12. Вкажіть, на яких підприємствах створюється служба охорони праці:

- а) тільки на підприємствах сфери виробництва;
- б) на усіх підприємствах та в організаціях.

13. Назвіть, хто здійснює контроль за використанням коштів, призначених на охорону праці на підприємстві:

- а) місцевий орган держказначейства;
- б) місцевий орган державного нагляду за охороною праці;
- в) трудовий колектив підприємства.

14. Чи дозволяється замість спеціального одягу і спеціального взуття видача матеріалів для їх виготовлення або грошових сум для їх придбання?

- а) так;
- б) ні.

15. Вкажіть, у яких із вказаних випадків працівники втрачають право на одержання безплатного лікувально-профілактичного харчування:

- а) у період тимчасової непрацездатності працівника через професійне захворювання, якщо працівник не госпіталізований;
- б) у період відпустки через вагітність та пологи;
- в) у період перебування в лікарні чи санаторії на лікуванні, в період перебування у профілакторії;
- г) в усіх перелічених випадках.

16. Вкажіть, чи допускається залучення жінок до роботи у нічний час:

- а) не допускається взагалі;
- б) допускається на рівні з іншими працівниками;
- в) допускається, як виняток в тих галузях народного господарства, де це викликається особливою необхідністю і дозволяється як тимчасовий захід.

17. Назвіть, якої тривалості надається жінкам відпустка у зв'язку з вагітністю і пологами у разі народження двох і більше дітей та в разі ускладнення пологів:

- а) 126 календарних днів;
- б) 140 календарних днів;
- в) 156 календарних днів.

18. Вкажіть, якої тривалості надається жінці відпустка для догляду за дитиною, якщо дитина потребує домашнього догляду:

- а) до досягнення дитиною трирічного віку;
- б) до досягнення дитиною шестирічного віку;
- в) тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку.

19. Вкажіть, чи зараховується час відпусток для догляду за дитиною до стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку:

- а) так;
- б) ні.

20. Назвіть, якої тривалості надається додаткова оплачувана відпустка жінкам, які мають двох і більше дітей віком до 15 років або дитину інваліда:

- а) надається лише неоплачувана відпустка тривалістю до 14 календарних днів;
- б) надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю до 5 календарних днів.

Література [1-6; 43; 101; 102]

Тема 32. Індивідуальні та колективні трудові спори

1. Поняття і види трудових спорів. Класифікація трудових спорів. Причини виникнення трудових спорів.
2. Органи, що розглядають трудові спори. Принципи розгляду трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів.
3. Індивідуальні трудові спори та їх види. Органи по розгляду індивідуальних трудових спорів.
4. Комісія по трудових спорах (КТС): порядок створення, компетенція. Порядок і строки розгляду індивідуального трудового спору в КТС. Винесення рішення та його виконання.
5. Розгляд трудових спорів у судовому порядку. Компетенція районного (міського) суду. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розглядові в районних (міських) судах.
6. Розгляд трудових спорів про поновлення на роботі. Порядок поновлення на роботі і стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу.

7. Покладення матеріальної відповідальності на службову особу, що винна у незаконному звільненні або переведенні працівника.
8. Порядок розгляду судами скарг на неправомірні дії органів державного управління і службових осіб, що ущемляють трудові права громадян.
9. Особливості розгляду трудових спорів про шкоду, заподіяну працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.
10. Строки звернення і строки вирішення трудових спорів. Позовна давність у трудовому праві. Обчислення строків, передбачених КЗпП.
11. Колективні трудові спори. Поняття колективних трудових спорів та їх класифікація. Причини виникнення колективних трудових спорів.
12. Органи з розв'язання колективних трудових спорів. Примирні комісії. Трудовий арбітраж. Незалежний посередник. Національна служба посередництва і примирення.
13. Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів. Правові наслідки законного і незаконного страйку.

Задача 1

Економіст заводу «Фотон» Кушнір був звільнений з роботи 15 квітня. 20 квітня він захворів і до 25 травня перебував на стаціонарному лікуванні. А 10 червня він звернувся до районного суду про поновлення його на роботі, оскільки вважав, що був звільнений неправомірно.

Чи буде прийнята судом його заява до розгляду?

Задача 2

Робітник заводу «Медпрепарат» Яценко не погодився з рішенням комісії по трудовим спорам, отримавши 10 квітня випуску з протоколу засідання комісії. 22 січня він звернувся з позовною заявою до суду. Але суд не прийняв його заяву, мотивуючи пропуском 10-тиденного строку, передбаченого законом для оскарження рішення КТС.

Чи правомірні дії суду?

Задача 3

Аудиторською перевіркою 20 квітня 1999 року було встановлено, що 10 вересня 1998 року за наказом начальника ремонтно-будівельного управління були вчинені зайві грошові виплати працівникам цього управління, внаслідок чого РБУ було завдано матеріальної шкоди.

У зв'язку з тим, що начальник РБУ добровільно відшкодувати завдану шкоду відмовився, директор тресту звернувся 15 лютого 2000 року з позовом до суду про стягнення з начальника РБУ матеріальної шкоди.

Чи буде розглянута ця справа у суді?

Задача 4

Працівник АТ «Атек» Назаров звернувся до суду з позовною заявою про скасування наказу про накладення на нього дисциплінарного стягнення. Але суд не прийняв цієї заяви до розгляду, мотивуючи, що Назаров мав попередньо звернутися до комісії по трудовим спорам.

Чи правомірні дії судді?

Чи будуть йому компенсовані ці витрати?

Література [1-6; 56; 69; 101; 102]

Тема 33. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю

1. Поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю як гарантія трудових прав працівників.
2. Державні органи, що здійснюють нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю, та їх правовий статус:
 - генеральний прокурор та підлеглі йому прокурори;
 - державний департамент міністерства праці і соціальної політики з нагляду за додержанням законодавства про працю;
 - державна інспекція праці Міністерства праці та соціальної політики України;
 - Державний комітет з нагляду за охороною праці України;
 - державна інспекція охорони праці комітету України з нагляду за охороною праці;
 - Міністерство охорони навколишнього природного середовища України – Держатомнагляд;
 - органи пожежного нагляду управління пожежної охорони, Міністерства надзвичайних ситуацій України;
 - органи і заклади санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України;
 - органи державного енергетичного нагляду Міністерства палива та енергетики України.
3. Вищий нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів про працю і охорону праці на виробництві здійснюється генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.
4. Місцеві державні адміністрації та місцеві ради.
5. Повноваження трудових колективів і профспілок по контролю за додержанням

законодавства про працю та охорону праці.

6. Юридична відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:

1. Поняття та види нагляду і контролю за додержанням трудового законодавства.
2. Система органів нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю й охорону здоров'я підприємств, установ, організацій України: структура і функції.
3. Права прокурора у здійсненні нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю й охорону здоров'я.
4. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо здійснення контролю за додержанням законодавства про працю, охорону здоров'я на виробництві.

Тестові завдання

1. Державний нагляд за охороною праці здійснюють:

- а) Департамент Міністерства праці і соціальної політики України по нагляду за охороною праці;
- в) Держкомітет України по нагляду за охороною праці і Держкомітет України з ядерної та радіаційної безпеки;
- с) Держдепартамент Міністерства праці і соціальної політики України по нагляду за охороною праці, Держкомітет України з ядерної та радіаційної безпеки, органи державного пожежного нагляду, органи та заклади санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України.

Література [1; 3; 11; 12; 14; 34; 60; 62; 81; 86; 87; 99]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року.
2. Міжнародне законодавство про охорону праці: Конвенції та рекомендації МОП. – К.: Основа, 1997. – 672 с.
3. Конвенции и рекомендации, приняты Международной Конференцией Труда. 1919–1956. – Т. 1. Международное Бюро Труда. – Женева, 1991. – 1800 с.
4. Кодекс законів про працю України. – К.: Україна, 2006.
5. Кримінальний кодекс України. – К.: Україна, 2006.
6. Житловий кодекс УРСР // Відомості Верховної Ради УРСР – 1983. – Ст. 513.

7. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 54. – Ст. 1122.
9. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-ІУ // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 2. – Ст. 272.
10. Цивільний Процесуальний кодекс України. Офіційний текст за станом на 1 вересня 1998 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1966. – № 41. – Ст. 258.
11. Кодекс України “Про адміністративні правопорушення” // ВВР 1984. – Дод. до № 51. – С. 1122. Вводиться в дію Постановою ВР Української РСР № 8074-10 від 07.12.84 // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Дод. до № 51. – С. 1123. Із змінами та доповненнями, внесеними згідно із Указами ПВР № 390/97–ВР від 20.06.97 // Уряд. кур’єр. – 1997. – 12 лип.
12. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 2. – Ст. 275.
13. Про дію міжнародних договорів на території України: Закон України від 10.12. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 137.
14. Про господарські товариства: Закон України // Відомості Верховної ради України. – 1996. – 6 берез. – Ст. 682.
15. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон Української РСР від 01.03.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 14. – Ст. 170.
16. Про зайнятість населення: Закон Української РСР від 1 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 14. – Ст. 170.
17. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 // Відомості Верховної Ради України. – № 36. – Ст. 299.
18. Про освіту: Закон Української РСР від 23 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 34. – Ст. 451.
19. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
20. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.91 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
21. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

22. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 51. – Ст. 292.
23. Про стандартизацію: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 31.
24. Про інформацію: Закон України № 2657-12. – К.: Юрінком Інтер, 2000.
25. Про застосування електронних контрольно-касових апаратів і товарно-касових книг при розрахунках із споживачами в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України № 265/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – № 28. – 1995.
26. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. №2210-111.
27. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26 листопада 1993 р. № 3659-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 50. – С. 472.
28. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 р., № 236/96-ВР // Голос України – 1996. – 2 лип. // ВВР України. – 1996. – № 36. – С. 164. Вводиться в дію Постановою ВР від 7 червня 1996 р. № 237/96-ВР з 1 січня 1997 р. Із змінами і доповненнями, внесеними ЗУ від 18 листопада 1997 р. № 642/97-ВР // Голос України. – 1997. – 17 груд.; Уряд. кур'єр. – 1997. – 18 груд.
29. Про природні монополії: Закон України від 20 квітня 2000 р.
30. Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 р. № 270/96–ВР // Голос України. – 1996. – 25 лип.; Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 39. – С. 181; Із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 18 листопада 1997 р. № 642/97-ВР // Голос України. – 1997. – 17 груд.; Уряд. кур'єр. – 1997. – 18 груд.
31. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ-ВР.
32. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.91 № 1023-12. Із змін, і допов., внесеними згідно із ЗУ № 3682-13 від 15.12.93 р.; ЗУ № 365/97-ВР від 18.06.97.
33. Про патентування деяких видів підприємницької діяльності: Закон України від 23.03.96 № 98/96-В.
34. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 15. – Ст. 24.
35. Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 12 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 188.
36. Про основи державної політики в сфері наукової та науково-технічної діяльності: Закон України від 13 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 12. – Ст. 165.

37. Про фермерське господарство: Закон України від 20 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 14. – Ст. 168.
38. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – Ст. 272.
39. Про загальні принципи створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13 квітня 1992 р. // Голос України. – 1992. – 18 листоп.
40. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 р. // Голос України. – 1992 – 18 лип.
41. Про охорону праці: Основи законодавства України від 19 листопада 1992 року.
42. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді на Україні: Закон України // Голос України. – 1993. – 3 березня.
43. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.
44. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
45. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 1. – Ст. 93.
46. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994.
47. Про правовий статус іноземців: Закон України від 4 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23. – Ст. 161.
48. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
49. Про звернення громадян: Закон України // Голос України. – 1995. – 12 верес.
50. Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищення (псування), нестачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей: Закон України від 6 червня 1995 р. // Право України. – 1995. – № 8.
51. Про страхування: Закон України від 19.09.96 // ВВР України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
52. Про збір на обов'язкове соціальне страхування: Закон України від 07.03.96 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 37. – Ст. 238.
53. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Право України. – 1997. – № 1.

– Ст. 74.

54. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998р. // Право України. – 1998. – № 5.
55. Про заходи щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів: Указ Президента від 22.01.96 № 77.
56. Про Державний комітет по стандартизації, метрології та сертифікації: Указ Президента України від 26.07.2000 № 926/2000.
57. Про запровадження єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва: Указ Президента від 22 січня 2000 № 89.
58. Положення про порядок вилучення неякісних товарів, документів та інших предметів, що свідчать про порушення прав споживачів: затв. постановою Верховної Ради України від 25 січня 1995 року № 26/95-ВР.
59. Правила торгівлі на ринках: затв. наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 12.03.96 № 157.
60. Про судову практику у справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду від 29.12.92.
61. Порядок обчислення середньої заробітної плати: затв. Постановою Кабінету Міністрів від 08.02.95 № 100 // Праця і зарплата. – 2000. – № 12. – Берез.
62. Граничні норми підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми, затвержені наказом МОЗ України від 22.03.96. // Офіц. вісн. України. – 1996. – № 5. – С. 15.
63. Положення про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів: затв. Наказом Міністерства транспорту України від 17 січня 2002 р. № 18.
64. Положення про проведення атестації державних службовців: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2000 № 1922.
65. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.12.92. № 14 “Про судову практику у справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам та організаціям їх працівниками” // Постанови Пленуму Верховного Суду України в цивільних та кримінальних справах: Бюл. законодавства і юрид. практики. – 1995. – № 1. – С. 295–3003.
66. Про заходи щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів: Указ Президента України від 23 січня 1996 р. № 77/96 // Закон і бізнес. – 1996. – 14 лют.
67. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду

- України від 6 листопада 1992 р. // Уряд. кур'єр. – 1993. – № 8.
68. Про практику застосування судами законодавства про оплату праці: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.99 // Вісн. Верховного Суду України. – К., 1998. – № 3.
69. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.04.96 // Право України. – 1996. – № 12.
70. Про встановлення письмової форми трудових договорів з працівниками, діяльність яких пов'язана з державною таємницею: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 1994 р. № 799 // Уряд. кур'єр. – 1994. – № 193–194.
71. Положення про порядок укладання контрактів при прийнятті (найманні) на роботу працівників: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 р. № 170 // Уряд, кур'єр. – 1994. – 24 берез.
72. Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій: затв. Кабінетом Міністрів України від 3 квітня 1993 р. № 245 // Уряд, кур'єр. – 1993. – 10 квіт.
73. Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій: затв. наказом Мінпраці, Мінфіну, Мінекономіки України від 28 червня 1993 р. № 143 // Уряд, кур'єр. – 1993. – 14 серп.
74. Порядок оформлення іноземцями та особами без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.11.99. № 892.
75. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду від 29.12.92.
76. Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 1992 р. № 442 // ЗП України. – 1992. – № 9. – Ст. 211.
77. Рекомендації щодо порядку надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці: затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 10 жовтня 1997 р. № 7 (із змінами, внесеними наказом Мінпраці та соціальної політики України від 5 лютого 1998 р. № 18) // Людина і праця: Інформаційний бюл. Міністерства праці та соціальної політики України. – 1997. – № 12. – С. 27–28; 1998. – № 3. – С. 38.

Додаткова

78. Акопов Д. Трудовой кодекс и социальное назначение трудового права // Хозяйство и

право. – 2004. – № 6. – С. 3.

79. Андрощук Г. А. Конкурентне право: захист від недобросовісної конкуренції. – К.: ПВП, 2004. – 304 с.
80. Баклан О. Контрольно-наглядова діяльність у сфері охорони праці: окремі питання // Право України. – 2000. – № 10. – С. 69.
81. Болотіна Н. Б. Трудове право України: підручник. – К.: Вікар, 2003. – 725 с. – (Вища освіта XXI століття.)
82. Бондаренко І. Особливості державного регулювання господарської діяльності казенних підприємств // Право України. – 2000. – № 12. – С. 60.
83. Битяк Ю. П. Адміністративне право України. – К.: Юрінком Інтер, 2007.
84. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди: нормативні акти, роз'яснення, коментарі: станом на 1 січня 2001 р. / Уклад.: С. Е. Демський, В. С. Перепічай, В. А. Скоробагатько, М. І. Феदिшин; Відп. ред. П. І. Шевчук. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 624 с.
85. Вінник О. Господарське право. – К.: Знання, 2005.
86. Гаращенко Л. Регулювання відпусток в конвенціях МОП та нормативних актах країн Європи // Право України. – 1999. – № 10. – С. 90–93.
87. Галянтич М. Б., Грудницька С. М., Міхатуліна О. М. та ін. Господарське право України: підручник. – К.: МАУП, 2005. – 424 с.
88. Дахно И. И. Антимонопольне право: курс лекцій. – К.: Четверта хвиля, 1998. – 362 с.
89. Жидецький В. Ц., Джишрей В. С., Мельников О. В. Основи охорони праці: навч. посіб. – Львів: Афіша, 2000. – 68 с.
90. Жоравович Д. Вплив міжнародних норм про працю на вітчизняне трудове право // Право України. – 2001. – № 3. – С. 69.
91. Заржицький О. Соціальне партнерство у соціально-трудовах відносинах // Право України. – 2000. – № 11. – С. 53.
92. Іванова О. Релігійна організація як суб'єкт трудового права: захист прав її працівників // Право України. – 2000. – № 6. – С. 46.
93. Іваненко Л. М. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів (покупців). – К.: Юмана, 1998. – 235 с.
94. Коваленко В., Третякова М. Контролюючі органи акціонерних товариств // Вісн. законодавства України. – 2002. – № 34. – С. 42–43.
95. Киселев И. Я. Международно-правовое регулирование труда (международные стандарты труда): учеб. пособие / Акад. труда и соц. отношений. Юрид. фак-т. – М.: б.

- и., 1995. – 137 с.
96. Трудове право України: практикум [Г. І. Чанишева, Н. Б. Болотіна, Т. М. Дондіна, О. Л. Олейніков]; Відп. ред. Г. І. Чанишева; Одеськ. держ. юрид. акад. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 287 с.
97. Чупрун В. Д. Підготовка цивільних справ до розгляду: Юрид. довід. – К.: Вид.-культурол. центр “Софія”, 1994. – 96 с.
98. Щербина В. С. Господарське право: навч. посіб. / За ред. проф. В. С. Щербини. – К.: Атіка, 2006.
99. Ярошенко О. Правове регулювання праці іноземців в Україні // Право України. – 1998. – № 11. – С. 103–105.
100. Ярошенко О. Щодо дискримінації в реалізації права на працю // Право України. – 2000. – № 7. – С. 53.
101. Мацелик Т. Статус адміністративних судів / Т. Мацелик // Юридична Україна. – 2010. – № 1. – С. 55–58.
102. Пухтецька А. Принципи адміністративного права: від радянського до європейського розуміння / А. Пухтецька // Юридичний журнал. – К., 2010. – № 1. – С. 63–67.
103. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Атіка, 2009. – 640 с.
104. Братковський А. Правові перспективи відновлення прав депортованих за національною ознакою / А. Братковський // Юридична Україна. – 2010. – № 2. – С. 42–46.
105. Біла-Тіунова Л. Р. Службова кар'єра в адміністративній науці радянського періоду (20-60-х рр. ХХ ст.) / Л. Р. Біла-Тіунова // Митна справа. – 2010. – № 1. – С. 61–67.
106. Семаніва Ю. В. Міжнародне (глобальне) адміністративне право: поняття, сутність та джерела / Ю. В. Семаніва // Митна справа. – 2010. – № 1. – С. 72–76.
107. Письменський Є. О. Про міжгалузеву взаємодію норм кримінального та адміністративного прав (деякі теоретико-прикладні аспекти) / Є. О. Письменський // Адвокат. – 2010. – № 1. – С. 34–39.
108. Мандюк О. Передумови становлення договірного регулювання управлінських правовідносин / О. Мандюк // Юридичний журнал. – К., 2010. – № 2. – С. 36–41.
109. Юшкевич О. Поняття й ознаки адміністративної процедури / О. Юшкевич // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 7. – С. 60–63.
110. Колпаков В. Предмет адміністративного права: оновлення парадигми / В. Колпаков, Т. Мацелик // Право України. – 2010. – № 8. – С. 110–115.
111. Мельник Р. Система вітчизняного адміністративного права та євроінтеграції України:

- до питання пошуку взаємозв'язку / Р. Мельник // Право України. – 2010. – № 8. – С. 116–122.
112. Закусило А. Исполнение обеспечения иска / А. Закусило // Юридическая практика. – 2010. – № 34. – С. 13.
113. Дмитрієва Н. Дозвільна система як один із ключевих заходів адміністративного характеру / Н. Дмитрієва // Право України. – 2010. – № 11. – С. 267–269.
114. Бенедик В. Співвідношення норм адміністративного процесуального права та матеріального адміністративного права / В. Бенедик // Бюлетень Міністерства юстиції України. – К., 2011. – № 8–9. – С. 101–106.
115. Позняков С. Методологія сучасного дослідження методів адміністративно-правового регулювання господарських відносин / С. Позняков // Право України. – 2011. – № 9. – С. 222–227.
116. Щербина Є. Особливості адміністративно-правової кваліфікації порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів / Є. Щербина // Право України. – 2011. – № 9. – С. 303–308.
117. Світличний О. Зміст управлінських відносин у галузі земельних ресурсів у контексті оптимізації системи органів виконавчої влади / О. Світличний // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 9. – С. 115–118.
118. Литвин О. Адміністративно-правовий статус апарату Верховної Ради України / О. Литвин, Д. Негреша // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 9. – С. 123–126.
119. Кравук О. Джерела адміністративно-правового регулювання управління майном державної власності / О. Кравук // Юридична Україна. – К., 2011. – № 10. – С. 15–21.
120. Смокович М. Судовий захист виборчих прав громадян / М. Смокович, В. Галайчук, С. Кальченко // Юридична Україна. – К., 2011. – № 10. – С. 22–32.
121. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник / Т. О. Коломоєць. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
122. Основи правознавства України: навч. посіб. / С. В. Ківалов, М. П. Музиченко, Н. М. Крестовська та ін. – 10-те вид., доп. та перероб. – Х.: Одіссей, 2011. – 400 с.
123. Адміністративне право: підручник / Ред. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй. – Х.: Право, 2010. – 624 с.
124. Кравчук О. Адміністративно-правові норми у сфері управління майном державної власності / О. Кравчук // Право України. – 2011. – № 10. – С. 210–217.
125. Іллюк М. Як зареєструвати речові права на нерухоме майно? / М. Іллюк // Юридичний

- вісник України. – К.: СП "Юрінком Інтер", 2011. – № 50. – С. 5.
126. Бусол О. Дарунки державним службовцям: новели Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" / О. Бусол // Юридичний журнал. – К., 2011. – № 9. – С. 72–75.
127. Гуржій Т. О. Адміністративне право: навч. посіб. / Т. О. Гуржій. – К., Х.: КНТ, Бурун і К, 2011. – 680 с.
128. Ухов В. Б. Актуальные проблемы административного и административно-процессуального права / В. Б. Ухов, А. И. Каплунов // Государство и право. – 2011. – № 7. – С. 107–115.
129. Бельский К. Видный ученый-административист и государствовед В. Ф. Дерюжинский (к 150-летию со дня рождения) / К. Бельский // Государство и право. – 2011. – №11. – С. 85–94.
130. Манжула А. Принципи провадження у справах про поступки проти громадянського порядку // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 10. – С. 101–104.
131. Кондратенко В. Сутність принципу гласності в адміністративному судочинстві України // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 10. – С. 105–108.
132. Літошенко О. Земельне право й адміністративне право: співвідношення та взаємозв'язок // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 4. – С. 14.
133. Адміністративне право України: навч. посіб. / упор. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – К.: ЦУЛ, 2015. – 214 с.
134. Загальне адміністративне право: підручник / І. С. Гриценко, Р. С. Мельник, А. А. Пухлецька та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 568 с.
135. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем): навч. посіб. / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Плугатир та ін. – К.: ЦУЛ, 2015. – 232 с.
136. Котух К. Принципи адміністративного права України // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 6. – С. 62–65.
137. Лебідь В. І. Адміністративне право та адміністративне судочинство: посіб. для складання адвокатського іспиту. – К.: Правова єдність, 2015. – 48 с.
138. Мельник Р. Концепція людиноцентризму у сучасній доктрині адміністративного права // Право України. – 2015. – № 10. – С. 157–165.
139. Адміністративне право: альбом схем; навч. посіб. / уклад. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін. – 3-тє вид., змін. та допов. – Х.: Право, 2015. – 150 с.
140. Господарське право: підручник / ред. О. П. Подцерковний. – Х.: Одиссей, 2010. – 640 с.
141. Господарський кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 13 лютого

- 2013 року. – К.: Паливода А. В., 2013. – 142 с.
142. Основы правоведения Украины: учеб. Пособие / С. В. Кивалов, П. П. Музыченко, А. Ф. Крестовская и др. – 12-е изд., с измен. и доп. – Х.: Одиссей, 2013. – 432 с.
143. Хачатрян В. Особливості розгляду справ за участю іноземних суб'єктів господарювання // Юридичний вісник України. – К.: СП "Юрінком Інтер", 2014. – № 16. – С. 11.
144. Опришко Д. Установчі документи юридичної особи як критерій поділу господарських об'єднань на договірні та статутні об'єднання підприємств // Право України. – 2013. – № 3–4. – С. 430–434.
145. Мілаш В. С. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів. – Х.: Право, 2015. – 328 с.
146. Трудове право України: навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – К.: ЦУЛ, 2014. – 172 с.
147. Трудове право України: навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – К.: ЦУЛ, 2015. – 172 с.
148. Міхно О. Припинення та розірвання цивільно-правового договору: співвідношення понять // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 9. – С. 21–24.
149. Цивільне право України: Академічний курс: підручник: у 2 т. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Ін Юре, 2016.